

मूल्य ₹ १५/-

हस्ती दुनिया

(मराठी)

अंक ७ • वर्ष १४ वो • पृष्ठे ५२ • जुलै - २०१७

हस्ती दुनिया

(मराठी)

बालकांच्या बौद्धिक आणि आध्यात्मिक विकासाची आगानी वेगळी प्रेट

अंक ७ • वर्ष १४ वे • पृष्ठे ५२ • जुलै २०१७

संपादक
राजेंद्र थोरात

अंतर्गत सजावट
उदय सत्यवान पांगे
आतील चित्रे
राजनंदन पिंपळकर

सहसंपादक
सुरेश तिर्लोटकर

संत निरंकारी मंडळ (चेंबूर) करिता मुद्रक व प्रकाशक
श्री. चंद्रकांत अनंत जाधव यांनी ही हस्ती दुनिया पत्रिका
एम.पी.प्रिंटर्स, बी-२२०, पेड्स-II, नोएडा-
२०१३०५, जिल्हा-गौतम बुद्ध नगर (उत्तर प्रदेश)
येथे छापून संत निरंकारी भवन, ५० मोरबाग रोड,
दादर (पूर्व), मुंबई -४०० ०९४. येथे प्रकाशित केली.

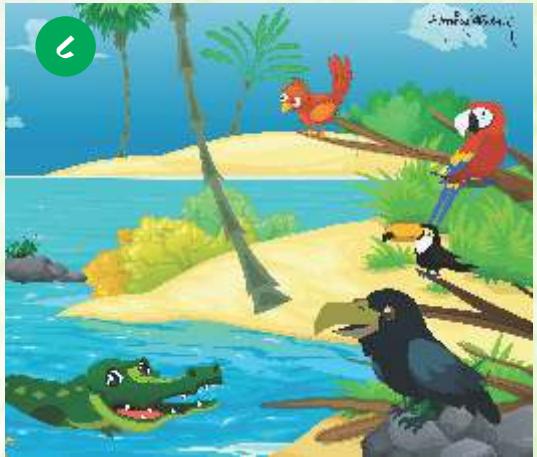
कार्यालयाचा पता

५०, मोरबाग रोड, संत निरंकारी सत्संग भवन,
दादर, मुंबई - ४०० ०९४
ई-मेल

marathihastiduniya@gmail.com
Website : www.nirankari.org

वर्गणी	१ वर्ष	५ वर्षे
भारत/ नेपाल	रु. १५०/-	रु. ७००/-
यु.के.	£ 15	£ 80
युरोप	€ 20	€ 100
अमेरिका	\$ 25	\$ 120
कनाडा/ ऑस्ट्रेलिया	\$ 30	\$ 140

मासिक पत्रिकेविषयी चौकशीसाठी हेल्प लाईन : ०२२-२४९० ५७४९

कथा

- श्रीरामांचा राज्याभिषेक ०५
- माकडाला अद्वल घडली ०८
- अति शहाणा त्याचा १४
- ईश्वराचा शोध! ४१
- संकटावर मात ४४
- खरे धार्मिक ४८

स्तंभ

○ दोन शब्द	०४
○ शब्दकोडे	१०
○ दादाला विचार या	११
○ विचारपुण्य	१२
○ दिव्यवाणी	२३
○ आरोग्याचा मंत्र	२४
○ वाढदिवसाच्या शुभेच्छा	२६
○ वैज्ञानिक प्रश्नोत्तरे	२८
○ हसा मुलांनो हसा	३२
○ सामान्य ज्ञान	४६
○ चित्र काढा आणि रंग भरा	५०

४२

विशेष व प्रेरक प्रसंग

○ तेजस्विनी -६३	२०
○ सनईवादक बाबूराव....	२१
○ आपले जिल्हे	२२
○ ऐतिहासिक स्थळ : बिठूर	३०
○ दुर्गभ्रमंती	३१
○ समर्थ दर्शन -३३	३४
○ गुरुपौर्णिमा	३५
○ कलामांची भाषणे	४२
○ धीट स्वभावाचा : मनोली	४७

कविता

○ रिमझिम धारा	२९
○ असो तुला देवा	४०

जुलै २०१७

चरित्र आणि चारित्र्य

चरित्र आणि चारित्र्य हे माणसाला श्रेष्ठ बनवत असतात. चारित्र्यावान व्यक्तीचे जीवन स्वच्छ, निर्मळ व तप-त्यागाने युक्त असतो. अशा व्यक्तीकडे जनसमुदाय आपोआपच आकर्षित होत असतो.

असाच हा एक प्रसंग आहे. एका ग्रामीण भागात लोकमान्य टिळकांची सभा सुरु होती. त्यांचे भाषण ऐकण्यासाठी दूर-दूरवरुन अनेक लोक जमा झाले होते. भाषण संपल्यानंतर ते सभामंडपाच्या बाहेर आले तेव्हा आपले जोडे (बूट) कुणीतरी नेल्याचे त्यांना दिसून आले. ते तसेच अनवाणी पायांनी टांग्यात बसून पुढच्या सभेला निघून गेले. पंधरा दिवसांनी पुण्याला त्यांच्या वाड्यावर पोस्टमन मनीऑर्डर घेऊन आला. मनी ऑर्डर पाठवणाऱ्याने मजकूरात असे लिहिले होते -

‘टिळक महाराज, तुमचे जोडे मी चोरले. ते मी माझ्या देवघरात ठेवणार आहे. मी पाठवलेल्या पैशातून आपण नवीन जोडे विकत घ्यावेत. माझ्यामुळे आपल्याला जो त्रास झाला, त्याबद्दल मला क्षमा असावी.’

या प्रसंगातून टिळकांविषयी लोकांच्या मनात किती पूज्यभाव होता हे दिसून येते. २३ जुलै हा त्यांचा जन्मदिन यासाठीच तर आपण मोळ्या प्रेमाने साजरा करतो. लो. टिळक हे केवळ राजकीय नेते नव्हते, तर ते एक आध्यात्मिक पुरुषही होते. त्यामुळेच सहा वर्षांची काळ्या पाण्याची शिक्षा ऐकूनही ते शांत होते. ही शिक्षा ऐकून भले भले निर्ढावलेले गुन्हेगारदेखील चळाचळा कापू लागतात; पण टिळक मात्र त्या रात्री शांत झोपले. त्यांचा दिनक्रम त्यांनी नेहमीप्रमाणे सुरु ठेवला. मंडालेच्या तुरुंगात सहा वर्षे राहून त्यांनी गीतारहस्य हा कर्मयोगावर आधारित ग्रंथही लिहिला.

अशी स्थितप्रज्ञ, संयमी अवस्था तोच प्राप्त करतो, ज्याचे चारित्र्य निर्मळ आहे, ध्येय उच्च आहे. ज्याला कशाचाही लोभ नाही, लालसा नाही. अशाच व्यक्ती लाखो लोकांच्या हृदयात स्थान मिळवतात. अशा या थोर पुरुषास त्यांच्या जन्मदिनानिमित्त कोटी कोटी प्रणाम!

- राजेंद्र थोरात

श्रीरामांच्या राज्याभिषेक

३८ ठ मंत्री अंबारीयुक्त हत्तीवर आरुढ होऊन निघाले. सजवलेल्या रथातून काही वरिष्ठजन दिमाखात राजपथाने वाटचाल करु लागले. कौसल्या, सुमित्रा, कैकेयी व राजघराण्यातील अन्य स्त्रीपरिवार सर्वजणी नंदिग्रामात येऊन पोहोचल्या. आपल्या सगळ्या राजकीय पदाधिकाऱ्यांचा गोतावळ घेऊन भरत चालतच निघाला. त्याने श्रीरामांच्या पादुका मस्तकावर धारण केल्या होता. शंख व रणभेरी निनादत होत्या. उधळण्यासाठी पुलांनी भरलेल्या परड्या व मिठाईचे पेटारे समवेत घेतले होते. सारी अयोध्यापुरीच जणू नंदिग्रामाला लोटली होती. एकेक क्षण निघून जात होता आणि भरताच्या जिवाची नुसती घालमेल होत होती.

बघता बघता श्रीरामांना घेऊन येणारं पुष्टक विमान आकाशात झळवूऱ लागले आणि नंदिग्रामात अलगद उत्तरले. भरत श्रीरामांकडे दृष्टी लावून हात जोडून उभा होता. श्रीरामांनी मग थेट भरताला विमानातच बोलावून घेतलं आणि त्याला प्रेमभराने दृढ आलिंगन दिले. भरताने नंतर आवेगाने लक्ष्मणाला मिठी मारली. मातेसमान असलेल्या सीतेला प्रणाम केला. राजकुमार भरताने मग सुग्रीवाला हृदयाशी धरले व म्हटले, “सुग्रीवा, तू आम्हा चौघांचा पाचवा

भाऊ आहेस !” बिभीषणाला त्याने म्हटले, “बंधू बिभिषण केवळ तुझ्यामुळे श्रीरामांचे पुष्कळसे मनोरथ सिध्दीस गेले आहेत. हनुमंताच्या तोंडून मी सारे काही तपशीलवार ऐकले आहे.” पुत्रशोकामुळे माता कौसल्या दुर्बल व कांतीहीन भासत होती. श्रीरामांनी खाली वाकून तिचे दोन्ही चरण पकडले व ते आपल्या डोळ्यातल्या गंगायमुनांनी भिजवले. मग त्याने सुमित्रा व माता कैकेयीलादेखील प्रणाम केला. अयोध्यावासी सर्व नागरिकांनी एका सुरात श्रीरामांचे स्वागत व त्यांचा जयजयकार केला.

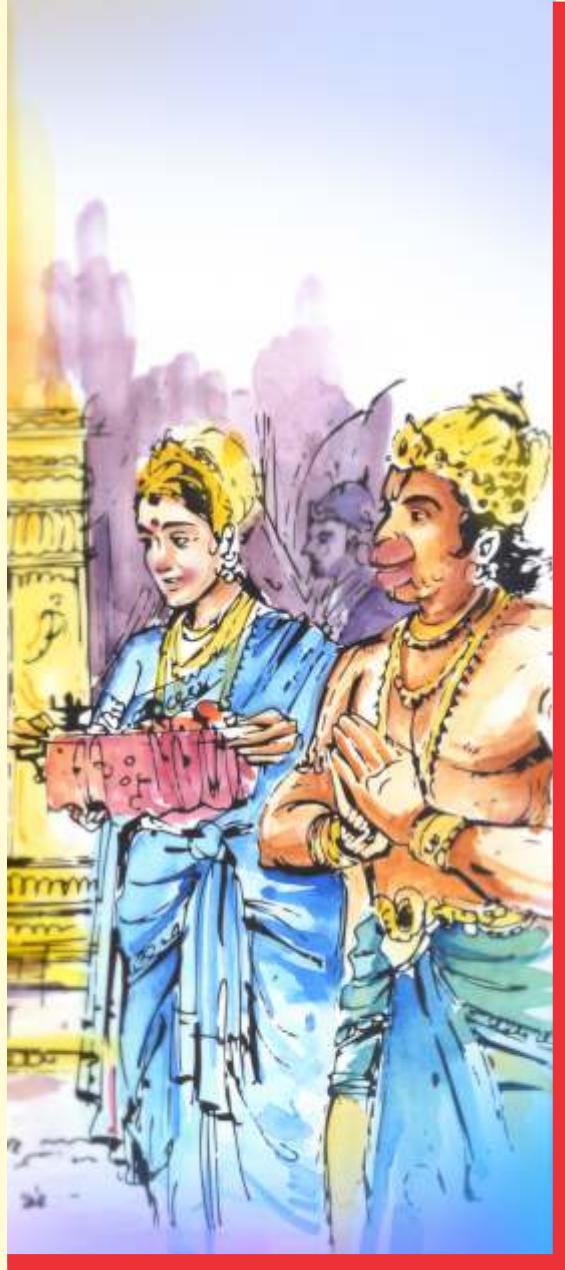
भरताने मग श्रीरामांच्या चरणपादुका घेऊन श्रीरामांच्या पायात घातल्या व हात जोडून तो त्यांना म्हणाला, “प्रभू, माझ्याजवळ ठेव म्हणून ठेवलेलं तुमचं हे सारं राज्य आज मी तुमच्या श्रीचरणी परत करत आहे. आज माझा जन्म व मनोरथ सार्थकी लागले. तुम्ही राज्याचा खजिना, कोठार, घर, सेना सारे पहा. तुमच्या प्रतापानं या साच्या वस्तू दुप्पट झाल्या आहेत.” भरताचे ते बंधुप्रेम व श्रधा पाहून उपस्थित सर्वांचे डोळे पाणावले. काम संपल्यामुळे कुबेराचे विमान परत पाठविण्यात आले. भरत पुढे म्हणाला, “रघुनंदना, आता आमची हीच इच्छा आहे, की जगातल्या साच्या लोकांनी आपला राज्याभिषेक पाहावा. मध्यान्हीच्या सूर्योप्रमाणे

आपले तेज व प्रताप वृद्धिंगत व्हावे. तुम्हाला विविध वाद्यांचा मधुर ध्वनी, कंकणे, नुपूरांची किणकिण, गीतांचे मनोहर शब्द ऐकताना झोप आणि जाग यावी. जगाचे स्वामी होऊन तुम्ही राज्य करावे !”

“तथास्तु !” म्हणून श्रीरामांनी स्वीकार केला. मग कुशल न्हावी बोलवण्यात आले. त्यांनी श्रीरामचंद्रांना घेरले. प्रथम भरताने स्नान

केले. मग लक्ष्मण, वानरराज सुग्रीव व राक्षसराज बिभीषणाने स्नान केले. जटेचे शोधन झाल्यावर श्रीरामांनी स्नान केले. सुगंधी पुष्पमाला, सुंदर अनुलेपन, बहुमोल पितांबर व आभूषणे धारण करून श्रीराम सिंहासनावर विराजमान झाले. राजा दशरथाच्या मनस्वी राण्यांनी सीतेचा तर माता कौसल्येने समस्त वानरपत्नींचा शृंगार केला.

श्रीराम श्रेष्ठ रथात आरुढ होऊन अयोध्येकडे निघाले. भरत घोड्याचे लगाम हाती धरून रथसारथी झाला. शत्रुघ्नाने छत्र धरले होते. लक्षण श्रीरामचंद्रांच्या मस्तकावर चवऱ्या ढाळीत होता. दुसऱ्या बाजूला बिभीषण उभा होता. त्याच्याही हातात चवरी होती. हत्तीवर आरुढ होऊन सुग्रीव व

त्याची वानरसेना निघाली होती. अधून मधून पवित्र शंख घुमत होते. अयोध्यावासी राजपथाच्या दोन्ही अंगांनी उभे राहून श्रीरामचंद्रांवर फुले उधळीत होते. बाजे, तुताच्या, टाळ्या. स्वस्तिक निनादत होते. मंगलगीते गायिली जात होती. श्रीरामचंद्रांबरोबर अक्षता, सुवर्णाची पात्रे, तसेच हातात मिठाई घेतलेली कित्येक माणसे चालत होती.

जांबवान, गवय, हनुमंत, ऋषभ आदी वानरशिरोमणी उड्हाण करून निघाले व ते सुग्रीवाच्या आदेशाप्रमाणे चार समुद्र व सप्त नद्यांचे पाणी घेऊन आले. सर्वप्रथम औषधी रसाने व नंतर या सुवर्णाच्या जलकुंभांनी श्रीरामांना अभिषेक करण्यात आला. मग किरीटपूजा झाली.

श्रीरामांच्या राज्याभिषेकप्रसंगी ब्राह्मणांना व याचकांना मोठ्या प्रमाणात गाई, रत्ने, सोने यांचे दान करण्यात आले. श्रीरामांनी सुग्रीवाला एक सोन्याची दिव्य माला भेट दिली. नंतर वालिपुत्र अंगदाला दोन अंगठ्या व बाजुबंद भेट दिले. चंद्रकिरणांप्रमाणे प्रकाशित असा एक मुक्तहार सीतेच्या गव्यात घातला. श्रीरामांनी अनेक उंची वस्त्रे व आभूषणे सीतेला भेट दिली. श्रीरामचंद्रांची अनुज्ञा घेऊन सीतेने मुक्तहार हनुमंताला भेट दिला. अशाप्रकारे उचित भेटी देऊन सर्वांचे सत्कार करण्यात आले. सिंहासनाधिष्ठित श्रीरामांनी लक्षणाला युवराजपद आग्रहपूर्वक स्वीकारण्यास सांगितले. परंतु त्याने ते नप्रतापूर्वक नाकारले. पुनः पुन्हा नाकारले तेव्हा श्रीरामांनी भरताला युवराजपदाचा अभिषेक केला. अनुष्ठानपूर्वक अश्वमेधयज्ञाचा घोडा सोडण्यात आला. उच्च प्रतीचा नीतिसंपन्न राजा म्हणून श्रीरामांचा नावलौकिक झाला. राजा असावा तर प्रभू रामचंद्रांसारखा आणि सर्वगुणसंपन्न, आदर्श राज्य म्हणजे रामराज्य अशी संज्ञाच पडली.

○ क्रमशः

कथा

मऱ्यांकडाला अद्वल घडली

ए का नदीच्या डोहाजवळ आंबा, काजू, पेरुची अशी खूप झाडे होती. त्या झाडावर अनेक पक्षी घरटी बांधून राहत असत. एकदा त्या झाडावर एक माकड आले. झाडावरची फळं पाहून त्याला आनंद झाला. त्याने खूप सारी फळं खाल्ली. फळं खाऊन

झाल्यावर ते आनंदाने इकडे-तिकडे उड्या मारु लागले. त्याच्या उड्या मारण्यामुळे झाडावरची पिकलेली फळं तुटून नदीच्या पाण्यात पडत. नदीत पडणारी फळं पाहून त्याला आनंद वाटे. कधी झाडावरची घरटी तुटून पडत. त्या माकडाच्या उच्छादामुळे सारे पक्षी हैराण झाले.

आता या माकडाचा बंदोबस्त करायचा कसा ? माकडाला एखादी गोष्ट करु नको सांगितले तर ते मुद्दाम करणार, असा त्याचा स्वभाव असल्याने त्याला समजावून सांगण्यात काहीच फायदा नव्हता. तेवढ्यात कावळ्याचे लक्ष पाण्याच्या डोहात तरंगत असलेल्या मगरीकडे गेले. त्यांनी मगरीला आपली व्यथा सांगितली. मगर म्हणाली, “तुम्ही घाबरु नका. मी सांगते तसे करा.”

मगरीने त्यांना एक युक्ती सांगितली. सर्वजण आपापल्या घरट्याकडे परतले. माकड नेहमीप्रमाणे झाड गदागदा हलवून फळं पाढू लागले. सगळेजण माकडाभोवती गोळा झाले. त्याला म्हणाले, “माकडदादा, माकडदादा, तुम्ही किती शक्तिशाली आहात. झाडाला जरासे हलवले तरी किती फळं पटापट पडतात.” त्यावर पोपट म्हणाले, “माकडदादा, जवळच एक नारळाचं झाड आहे. त्यावर खूप नारळ आले आहेत. ते नदीत पडताना खूप छान आवाज येतो. तुम्ही ते पाढू शकाल ?” त्यावर चिमणी पटकन म्हणाली, “छे छे ! माकडदादा नाही पाढू शकणार.” माकड गर्वाने म्हणाले, “चला, कुठं आहे ते झाड ?”

सर्वजण नारळाच्या झाडाजवळ गेले. झाड नदीच्या डोहाकडे वाकलेले होते. माकड सरसर झाडावर चढले. जोरजोरात झाड हलवू लागले; पण नारळ काही पडेनात. तेव्हा जवळच्या फांदीवर बसत कावळा म्हणाला, “माकडदादा, दोन्ही हातांनी ते नारळ पकडा आणि गोल गोल फिरवा. म्हणजे आपोआपच नारळ पडेल.” माकडाने दोन्ही हातांनी ताकद लावत नारळ गोल गोल फिरवताच ते देठापासून तुटले आणि माकडासकट धाडकन नदीत पडले. नदीच्या पाण्यात मगर बसलेलीच होती. माकड पाण्यात पडताच तिने त्याला आपल्या विक्राळ दाढेत घटू पकडले आणि तेथेच त्याचा फडशा पाडला. सगळे पक्षी पुन्हा आनंदाने झाडावर सहूलायले.

○ विकास अरोडा (रेवाडी-हरियाणा)

१५६

आडवे शब्द

१. २० वे राष्ट्रमंडळ खेळ २०१४ मध्ये कोठे आयोजित केले होते ? (ग्लासगो/ वासको)
२. निरंकारी बाबाजींचे घोषवाक्य : नर सेवा, पूजा
३. निर्थक या शब्दाचा विरुद्धार्थी
४. महाराष्ट्राच्या पाच प्रादेशिक विभागांपैकी एक विभाग यात आठ जिल्हे येतात
५. मिसाईल मॅन असे ए.पी.जे. अब्दुल या शास्त्रज्ञाला म्हटले जाते.
६. जंगलाचा जिल्हा असे कोणत्या जिल्ह्याला म्हणतात ?
७. बंगाल राज्याची राजधानी कोलकाता आहे.

१	२					३	
					४		
५			६				
				७	८		
		९					
१२					१०		११
						१४	

उमे शब्द

२. देवाहूकी गुरु थोर, जयाचे कृपेने भेटे रघुराजवीर हे रामदास स्वामींनी म्हटले आहे.
३. लाल बहादूर शास्त्रींनी ही घोषणा केली होती : , जय किसान
५. प्रसिद्ध क्रिकेटपूर्ण महेंद्रसिंह धोनीचा जन्म जुलै १९८९ रोजी झाला
६. पं. जवाहरलाल नेहरुंच्या पत्नीचे नाव
८. ब्राह्मो समाजाची स्थापना राजा मोहन रॉय यांनी केली.
९. कृष्णा-कोयनेच्या संगमावर वसलेले शहर (कराड/ महाड)
१०. कर्नल या विशेषणाने ओळखला जाणारा भारतीय क्रिकेटपूर्ण : वेंगसरकर
११. इराकचा शासक हुसेन याने १९९० मध्ये कुवेतवर आक्रमण केले होते.
१२. भीमाचे शस्त्र
१३. घोलवडचे प्रसिद्ध फल

प्रश्न : संत कसा ओळखावा ? त्याची लक्षणं काय ?

उत्तर : खरं तर ज्ञान आणि कर्म हीच संतांची ओळख आहे. ज्याचं कर्म संत-महापुरुषांसारखं आहे, आचरण-व्यवहार संतांसारखा आहे, विचारधारा संतांसारखी आहे. तोच खरा संत आहे. संतांचं लक्षण म्हणजे ब्रह्मज्ञान आणि निर्मळ चारित्र्य.

काही वेळा बाह्य व्यवहार, बोलणे-चालणे संतांसारखे वाटत असले तरी एखाद्या घटना-प्रसंगाद्वारे त्याचे कर्म संतांसारखे किंवा गुरुमतानुसार दिसून येत नसेल तर त्याला संत म्हणता येणार नाही. संत ही अवस्था आहे. सत्संगात असो, घरी असो, समाजात किंवा इतर कुठेही असो, जर तो नीतिनियमानुसार-सद्गुरुच्या आदेशानुसार जीवन जगत असेल, आत एक व बाहेर एक अशी अवस्था त्याची नसेल अशा सज्जनाला संत म्हणता येईल.

संत हे बाह्य वेशभूषेचं नाव नाही. टिळा-माळा-जपमाळा-कथा-प्रवचन-कीर्तन करणाऱ्यांना संत म्हटलेलं नाही. ते ईश्वराचं गुणगान अवश्य करतात. ईश्वराचं गुणगान करणं आणि ईश्वराला जाणून गुणगान करणं यात फार मोठा फरक आहे. संत हे ईश्वराला जाणून त्याचं गुणगान करतात. समजा, एखादा सज्जन अतिशय पापभिरु आहे, दयाळू आहे, सर्व धर्मग्रंथांचा गाढा अभ्यासक आहे. वाईट कर्माचा विचार स्वप्नातही करत नाही, दानशूर व सर्वगुणसंपन्न आहे. असे असले तरीही त्याला संत म्हणता येणार नाही. कारण संतांची परिभाषाच ही आहे, की

जो जाणेल भगवंत। तया नाव वोलिजे संत।।

थोडक्यात, भगवंताला जाणणेही गरजेचे आहे आणि संतांसारखं आचरण असणे हेही खूप महत्त्वाचे आहे. ज्ञान आणि कर्म ही संतांची खरी ओळख आहे.

प्रश्न : संतांचे कार्य काय असते ?

उत्तर : संत कुठल्याही देशातील असो, कोणत्याही समाजातील असो त्याचं मुख्य कार्य एकच असतं, ते म्हणजे अज्ञानाचा अंधःकार दूर करणं. प्रत्येकाला ज्ञानप्रकाश देऊन त्याचं जीवन उज्ज्वल करणं. हे कार्य ते निष्काम आणि निरपेक्ष भावनेने सदैव करत असतात.

प्रश्न : साधु आणि संत यात काय फरक आहे ?

उत्तर : साधु आणि संत यात तत्त्वतः काहीच फरक नाही. शब्दांचा केवळ फरक आहे. साधुत्त्व-संतत्व ही अवस्था आहे. बन्याचदा लोक भगव्या वस्त्रधारी भक्तांना साधु म्हणतात; पण ते चूक आहे.

□□□

सदगुरु वचनामृत

प्रिय संतजनहो, प्रेमाने बोला - धन निरंकार !

कुठेतरी दोन ओळी वाचण्यात आल्या होत्या -

कुरान भी मुझको अच्छी लगती है,

गीता का ज्ञान भी मेरा है।

मुझ पर बरसती है मेहरबानिया बहुत,

अल्लाह भी मेरा है, भगवान भी मेरा है।

ही विचारधारा तीच आहे जी कित्येक वर्षे बाबाजी आम्हाला शिकवत आले आणि त्यांची अपेक्षाही

होती की याच्यावर अंमल करून आपण आपलं जीवन व्यतीत करावं. सर्वांबोर व्यतीत करावं.

प्रेमाने राहावे, सर्वांचा सत्कार करावा. आपण या समाजामध्ये एक सामाजिक प्राणी म्हणून राहत आहोत. आपण परस्परांवर अवलंबून आहोत. आपण सर्वांसोबत राहायचे आहे. आता प्रेमाने व एकोप्याने राहायचे की

भांडत राहायचे हे आपल्यावर आवलं घून आहे.

दुसऱ्याचे वाईट
वेल्यास त्याचा
आपल्यावर
काहीच परिणाम
होणार नाही
आसा जार
दाढोणी
विचार
वरता

हसती दुनिया

असेल तर तो त्याचा गैरसमज आहे.

शेजान्याच्या घराला जर आपण आग लावत असू तर त्याच्या ज्वाला, धूर आणि धग आमच्या घरातही येणारच. याउलट आपण जर शेजान्याच्या अंगणात सुगंधी फुलं पसरली तर त्यांचा सुगंध आपल्याही अंगणात दरवळ्ले.

निरंकार प्रभुंच हे जे ज्ञान आम्हाला मिळालं आहे ती एक शक्ती असून एकमेकाला जोडण्याचं कार्य करत आहे. जर आपण आपली हृदये विशाल केली तर एकोप्याने राहू शकतो.

ज्ञान घेतल्यानंतर जेव्हा आपण सेवा, स्मरण, सत्संग करतो आणि या निराकाराशी जोडून राहतो तेव्हा आपल्यामध्ये विशालता येते. निरंकार कृपा करो की, प्रत्येकाचं जीवन असंच विशाल बनावं.

केवळ आस्था उत्तम मनुष्य बनवत नाही तर आचरणच मनुष्याला घडवत असतं. केवळ उत्तम विचार पुरेसे नाहीत तर आचरण, वाणी आणि कर्मसुध्दा उत्तम असायला हवे. अमूक एक व्यक्ती गुरसिख आहे असे जेव्हा आपण म्हणतो तेव्हा ती केवळ एक उपाधी नसून आपली ओळख असते आणि मग ती मिशनचीही एक ओळख बनते.

आपण जेव्हा महापुरुषहो, संतहो असे संबोधित करतो तेव्हा तशी मनंदेखील निर्मळ असायला हवीत आणि परोपकाराची भावना मनामध्ये असायला हवी. बाबाजींकडूनही आपण श्रवण केले की, जे संत-महापुरुष असतात ते सदोदित परोपकार करत असतात, ते सतत इतरांच्या भल्याचा विचार करतात, त्यांचं मन शुद्ध असतं. हीच गुरुभक्ताची निशाणी असून याचंच आपण जतन करायचं आहे. आमच्या प्रत्येक श्वासाचा, प्रत्येक क्षणाचा हा हिशेब आहे तो आपण जपायचा असून पदोपदी गुरसिखाचं जीवन जगून तो दाखवायचा आहे.

सुरुवातीला नेपाळमध्ये प्रचार करण्यासाठी पुरातन महापुरुषांना बन्याच अडचणींना तोंड द्यावे लागले. कारण तोपर्यंत कोणत्याही इतर धर्माचा

किंवा मिशनचा प्रचार तिथं केला जाऊ शकत नव्हता. आज तिथं १०० हून अधिक भवनांची निर्मिती झालेली आहे. टीकापूरमध्ये जी आपली शाळा आहे ती तेथील दुसऱ्या क्रमांकाची सर्वोत्कृष्ट शाळा असून त्यामध्ये आणखी सुधारणा घडवून आणली जात आहे. तेथील महापुरुषांचा मिशनबद्दल असलेला पूर्ण समर्पित भाव आणि निरंकार प्रभुवर दृढ विश्वास असल्यामुळे च हे शक्य झालं.

जे प्रेम इतकी वर्षे बाबाजींनी सर्वांना दिले, कोणताही भेदभाव न करता दिले; निरंकार कृपा करो, आपणही तेच प्रेम सर्वांना तशाच प्रकारे हृदयापासून देऊ शकू. कुठेतरी वाचनात आलं होतं, की ‘आपलं जीवन असं जगा की, जे आपणांस जाणतात; पण परमात्म्याला जाणत नाहीत, तेही परमात्म्याला जाणून घेतील’. अत्तर विकणाऱ्याकडे नेहमी सुगंधच दरवळत असतो. निरंकार कृपा करो, आमच्याही जीवनातून सदोदित बाबाजींच्या शिकवणीचा सुगंध दरवळत रहावा.

काही वर्षांपूर्वी बाबाजींसोबत एका महापुरुषाच्या घरी जाण्याचा योग आला. त्यांच्या घराचा गृहप्रवेश होता. ते महापुरुष आपल्या संपूर्ण घरामध्ये बाबाजींचे चरण लावत होते. त्यांच्यासमवेत आणखीही त्यांचे बंधू-मित्र होते. कोणीतरी म्हटले, की आपण घरामध्ये मंदिर नाही बनवलंत? त्यावर त्या भगीनीने लगेच उत्तर दिले, की ‘मी तर मंदिरामध्येच राहते.’ असे भाव तेव्हाच उत्पन्न होतात जेव्हा मनामध्ये क्षणोक्षणी हा निरंकार निवास करत असतो, मनाला प्रत्येकामध्ये या निरंकाराचं रूप दिसत असतं आणि असं मन स्वतःच एक चालतं-फिरतं मंदिर बनतं.

आपण वाधिणीच्या दूधाविषयी अनेकदा ऐकलं आहे, तसं पाहिलं तर ते सहजासहजी मिळत नाही. तथापि, जरी मिळालं तरी ते केवळ सोन्याच्या भांडच्यात टिकतं. आपण मनाला इतकं योग्य बनवलं पाहिजे, की त्यामध्ये सदोदित ज्ञान टिकून रहावे, प्रेम नांदत रहावं, निरंकार प्रभुचा निवास व्हावा.

□□□

कथा : तानाजी शिंदे (सातारा)

अति शहाणा त्याचा बैल रिकामा

एका गावात सगुणा नावाची सुशील स्त्री आपल्या मुलीसह राहत होती. मुलीला तिने चांगले संस्कार देऊन दहावीपर्यंत शिकवले. ती उपवर झाल्यावर तिला रस्तळ पाहणे सुरु झाले. जवळच्याच गावातील एक शालीन आणि निर्व्यसनी मुलगा तिला पाहायला

आला. मुलगा शिक्षक होता. दोघांची पसंती झाली. लग्न ठरले. ही वार्ता गावात सगळीकडे पसरली. त्याच गावात मैना नावाची एक अतिशय कजाग स्त्री राहत होती. ती सगुणाचा खूप द्वेष करी. तिची मुलगी देखील लग्नाची होती. परंतु मैनाच्या भांडखोर आणि मत्सरी स्वभावामुळे

मुलीला चांगले स्थळही येत नसे.

एके दिवशी मात्र एक बन्यापैकी देखणा मुलगा मैनाच्या मुलीला पाहायला आला. तिची मुलगी जेमतेम पाचवी शिकलेली. तरीही मुलाने मुलीला पसंत केले. मुलीलाही मुलगा पसंत पडला. मुलगा काय करतो? अशी विचारणा केल्यावर मुलाने सांगितले, मी फौजदाराचं काम करतो. एवढं ऐकल्याबरोबर मैना एकदम खूश झाली. माझा जावई फौजदार आहे. असे गावभर सांगत सुटली. सगुणाला हिणवण्याची एकही संधी तिने सोडली नाही. सगुणाची पोरगी एवढी मॅट्रीक शिकली; पण काय उपयोग? साधा मास्तर नवरा मिळाला तिला. माझ्या पोरीनं बघा कसं नशिब काढलं! जावई सरकारी नोकर आहेच आणि वरची कमाई तर वेगळीच. आता फौजदार आहे; पुढे डीएसपी होईल, असे ती प्रत्येकाला सांगे.

मैनेने अतिशय थाटामाटाने मुलीचे लग्न लावून दिले. मुलगी सासरी आली; पण मुलगा बरेच दिवस कामावर जाईना. तिला वाटलं सुट्टी घेतली असेल. काही दिवसांनी मैना आपल्या लेकीकडे आली. सोबत माहेरची चार माणसंही होती. लेकीचा सुखी संसार पाहू. आठ-दहा दिवस राहू, असा विचार करत ती मुलीकडे आली होती. घर तसे लहानच होते. ऐशोआरामाची, करमणुकीची काही साधनंही दिसेनात. घरात एक छोटासा टी.व्ही. आणि एक रेडिओ. एखाद्या मजुराच्या घरी आल्यासारखे तिला वाटले. दोन-तीन दिवस झाले. मैनेने

जावयाला विचारले, “जावईबापू! आज काय कामावर गेला नाहीत? किती दिवसांची सुट्टी घेतलीय?”

जावई म्हणाला, “हल्ली काम नाहीत. सुपारी मिळाली की जाईन कामावर!”

“बरं मग कुठल्या पोलीस स्टेशनला म्हणायचं?” पाहुण्यांनी मध्येच विचारलं.

“आता ज्या गावात फड उभारला जाईल तिथं.”

“म्हणजे, तुम्ही पोलीस स्टेशनात जात नाही?”

“नाही.”

“अहो, तुम्ही तर फौजदार आहात ना?”
मैना पटकन बोलली.

“म्हणजे खरा फौजदार नाही काय, तमाशात मी फौजदाराचं काम करतो.”

मैनाबाई कपाळावर हात मारत मटकन खाली बसत म्हणाली, “अरे देवा! अहो, मग आधी का नाही सांगितलं?”

जावई म्हणाला, “मी तुम्हाला बोललो ना, मी फौजदाराचं काम करतो म्हणून. पण तुम्ही पुढचं ऐकून न घेता लगेच उठून गेलात आणि गावभर सांगत सुटलात.”

मैनाबाई नशिबाला दोष देत गप्प बसली. आता गावात कसे तोंड दाखवावे हा प्रश्न तिला पडला.

म्हणतात ना - अति शाहाणा त्याचा बैल रिकामा!

चित्रांकन : दीपक मेहरा (दिल्ली)

चित्रांकन -रंग : अजय कालडा

आजोबा

मुलांनो, तो धूव तारा आहे.

आजोबा, त्याला धूव तारा असं का म्हणतात ?

मुलांनो, आज मी तुम्हाला धूव ताच्याचीच गोष्ट सांगतो.

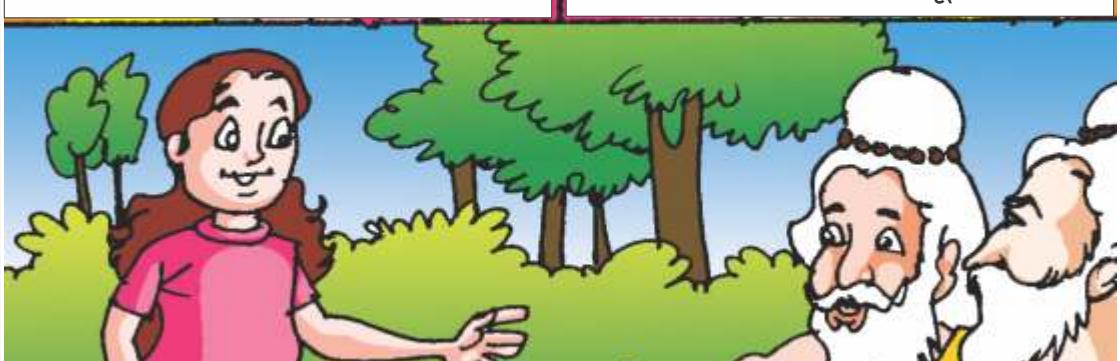
फार फार वर्षापूर्वीची गोष्ट आहे. उत्तानपाद नावाचा एक राजा होता. त्याच्या दोन राण्या होत्या. सुरुची आणि सुनीती. दोघींनाही एक एक मुलगा होता. एकाचं नाव उत्तम तर एकाचं नाव होतं ध्रुव.

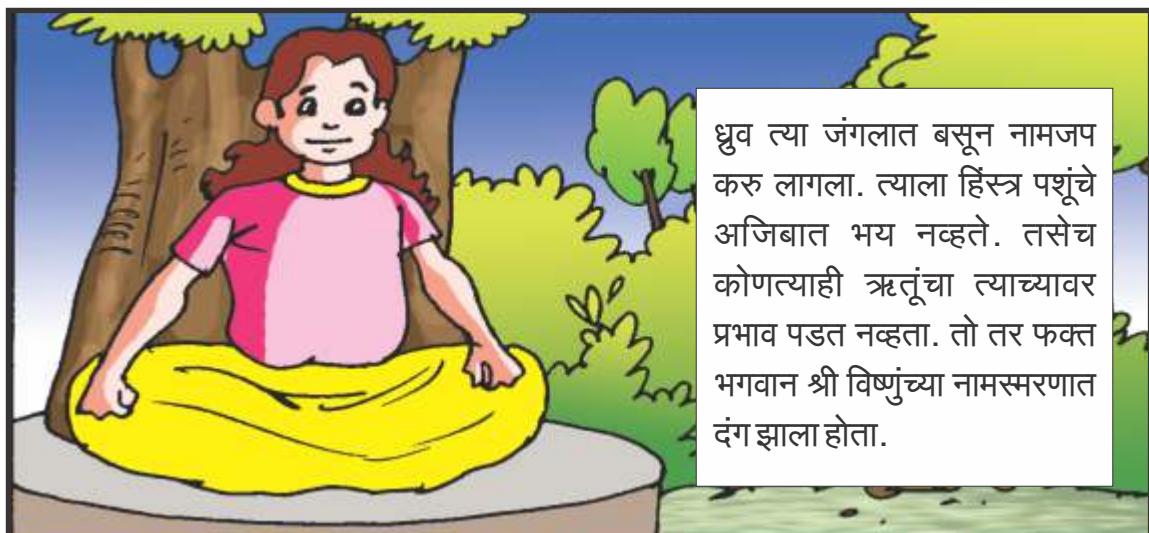
राजाचे राणी सुरुची आणि तिचा मुलगा उत्तम यांच्यावर जास्त प्रेम होते. तो आपला जास्त वेळ त्यांच्यासोबतच घालवत असे. राणी सुरुची फार चलाख होती.

मोठी राणी सुनीतिचा राजा नेहमीच अपमान करत असे. राणी सुनीती आणि तिचा मुलगा ध्रुव अतिशय भोव्या स्वभावाचे होते.

आईला दुःखी पाहून ध्रुव म्हणाला, मी स्वतःच जाऊन देवाला विचारतो. असे म्हणून ध्रुव जंगलात निघून गेला. ध्रुवाला जंगलात एकटंच पाहून सप्त ऋषींनी त्याला येथे येण्याचे कारण विचारले. त्यावर ध्रुवाने त्यांना सर्व हकिकत सांगितली. ध्रुवाचा दृढ निश्चय पाहून ऋषींनी त्याला नामस्मरण करायला सांगितले.

धूव त्या जंगलात बसून नामजप करु लागला. त्याला हिंस्त्र पशूंचे अजिबात भय नव्हते. तसेच कोणत्याही ऋतूंचा त्याच्यावर प्रभाव पडत नव्हता. तो तर फक्त भगवान श्री विष्णुंच्या नामस्मरणात दंग झाला होता.

त्याची तपश्चर्या पाहून स्वयंम् भगवान श्रीविष्णुंना त्याला दर्शन द्यावे लागले. श्री विष्णुंनी त्याला काय हवे आहे? असे विचारले.

धूवाने त्यांच्याजवळ केवळ हेच मागितले, की हे प्रभू! मला केवळ एवढाच आशीर्वाद द्या, की ज्या ठिकाणी तुम्ही मला स्थान द्याल तेथून मला कुणीही उठवू शकणार नाही.

भगवान श्री विष्णुंनी प्रसन्न होऊन आशीर्वाद दिला आणि सांगितले, की तू आकाशात नेहमी अढळपदी राहून चमकत राहशील आणि ज्या सप्त ऋषींनी तुला हा भक्तीचा मार्ग दाखविला ते नेहमी तुझ्या संभोवती असतील.

असे म्हणून भगवान श्री विष्णु अंतर्धान पावले.

मुलांनो, आजही धूव आकाशात एका तान्याच्या रूपात चमकत आहे. रात्रीच्या वेळी उत्तर दिशेला तुम्ही त्याला चमकताना पाहू शकता. त्याचं ते स्थान कधीही बदलत नाही.

तेजस्वी इतिहासाची साक्षीदार

तेजस्विनी आफळे

इतिहासातील सत्य-असत्याची पडताळणी करताना त्याला विज्ञानाची जोड मिळावी ती पुरातत्त्वीय अभ्यासात. वेगवेगळ्या विद्याशाखांना सोबत घेऊन इथे काम केलं जातं. तेजस्विनी आफळे ही अशाच वेगळ्या वाटेने जाऊन काम करणारी तरुणी. गिरीभ्रमणाची आवड असलेल्या कुटुंबात तेजस्विनीचा जन्म झाला. औरंगाबादसारख्या ऐतिहासिक वारसा लाभलेल्या शहरात लहानपण गेल्याने आपसूकच इतिहासाची आघड निर्माण झाली. लहानपणापासूनच भ्रमंती करताना ऐतिहासिक वास्तू, स्थळे आणि त्याबरोबरच नैसर्गिक संपदेविषयी नीट समजून घेण्याची सवयच तिच्या आई-बाबांनी लावली. यामुळे च तिने वास्तुरचनाशास्त्राचा अभ्यास केला.

ऐतिहासिक स्थळी फक्त अवशेष नसतात तर तिथे नांदलेल्या मानवी संस्कृतीचा तो एक अवशेष असतो. त्यामुळे ही संस्कृती, तिचा इतिहास जाणून घेण तितकंच महत्त्वाचं असतं. म्हणूनच वास्तुरचनाशास्त्राचा पदवी अभ्यासक्रम पूर्ण झाल्यावर तेजस्विनीने थेट डेक्कन कॉलेज पोस्ट ग्रॅज्युएट अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट गाठलं. डेक्कन कॉलेजमध्ये शिकताना विषयाची व्याप्ती तिच्या लक्षात आली. वास्तुरचनेतील पदवी व आर्किओलॉजीतील पदव्युत्तर शिक्षण या दोन्हींचा नेमका उपयोग होईल या विचाराने तेजस्विनीनं वास्तुसंवर्धनशास्त्र हे क्षेत्र निवडलं. त्यासंदर्भातील प्रॅक्टिकल ज्ञान व्हावं या उद्देशानं तिनं पुणे-मुंबईतील वास्तुसंवर्धन/

रचनाकारांकडे कामही केलं. जुन्या वास्तुंच्या संवर्धनाची योजना कशी आखली जाते याचं प्रशिक्षण तिला कॉन्झर्वेशन आर्किटेक्टच्या मार्गदर्शनाखाली घेता आलं. विश्रामबागवाडा, राजाबाई टॉवर (मुंबई युनिव्हर्सिटी) अशा प्रकल्पांवर तज्ज्ञांच्या मार्गदर्शनाखाली काम करण्याचा अनुभव खूप काही शिकवून गेला. यातील सखोल शिक्षण घेण आवश्यक वाटू लागल्याने तिने थेट अमेरिका गाठली. तिथल्या पस्सिल्हानिया विद्यापीठात तिला वास्तुसंवर्धन कसे करावे, त्या मागच्या वेगवेगळ्या विचारपद्धती, जगभरातील तज्ज्ञांचे विचार, पद्धती, दस्तावेज कसे करावे, त्यातील अनेक संगणकीय प्रणालींचा उपयोग अशा अनेक बाबींचं शिक्षण या अभ्यासक्रमात मिळालं.

भारतात परतल्यावर तेजस्विनीने काही दिवस खाजगी नोकरी केली. त्याचवेळी समविचारी मित्र-मैत्रींबरोबर औरंगाबादमधल्या जुन्या आणि ऐतिहासिक वास्तुंची यादी अद्यावत करण्याचं महत्त्वाचं काम केलं. यानंतर तिला भारतीय पुरातत्व सर्वेक्षण खात्यामध्ये कन्स्लटंट वास्तुसंवर्धन तज्ज्ञ म्हणून काम करण्याची संधी मिळाली. सध्या तिचं पोस्टिंग दिल्लीतील भारतीय पुरातत्व सर्वेक्षण खात्याच्या मुख्य कार्यालयात आहे. १८६९ साली स्थापन झालेल्या भारतीय पुरातत्व विभागाकडे आजमितीला साडेतीन हजारांहून अधिक स्थळांचे जतन आणि संरक्षण करण्याची जबाबदारी आहे. या कामानिमित्तानं घडून गेलेल्या इतिहासाचं संवर्धन करता करता

सनईवादक बाबूराव खळदकर

मं गलवाई असलेल्या सनईचे महाराष्ट्रीय सनई आणि बनारसी सनई हे दोन वेगळे प्रकार आहेत. भारतरत्न उस्ताद बिस्मिल्ला खाँ यांनी सनईला आंतरराष्ट्रीय स्तरावर प्रतिष्ठा मिळवून दिली. ती सनई होती बनारसी; तर खळदकर यांनी महाराष्ट्रीय सनईला प्रतिष्ठा मिळवून दिली. सर्वाई गंधर्व महोत्सवाच्या संस्थापकांपैकी एक असलेल्या या कलाकाराने गायकी अंगाने सनईवादन करत स्वतःची वेगळी वाट निर्माण केली. सनईसारखे कठीण वाई गायकी अंगाने वाजवण्याचे त्यांचे कौशल्य वाखाणण्याजोगे होते. खळदकर यांचा जन्म १ फेब्रुवारी १९१८ रोजी पुण्याजवळ सासवडपाशी खळद या गावी झाला. वडील सनई वाजवत असल्याने घरात संगीत होतेच. त्यामुळे त्यांनाही सनईचे आकर्षण वाटले. वडिलांकडे त्यांनी सनईचे प्राथमिक धडे गिरवले. मात्र, शास्त्रीय संगीताचा संस्कार होण्यासाठी त्यांनी सुरेशबाबू माने, दशरथ माने, हिराबाई बडोदेकर यांच्याकडे गायनाचे शिक्षण घेतले. गायकीचे शिक्षण घेतल्याचा उपयोग त्यांनी फार हुशारीने आणि वैशिष्ट्यपूर्ण पद्धतीने सनईवादनात केला. गायकी अंगाचे सनईवादन हीच त्यांची ओळख बनली. दररोज बारा तासांचा रियाज

करून तराणा, टप्पा, दुमरी, नाट्यगीत आदी प्रकार सनईवर वाजवण्याचे कसब त्यांनी आत्मसात केले. महात्मा गांधींसमोर वादन करण्याची संधीही त्यांना मिळाली. सनईवर त्यांनी सादर केलेल्या भजनाचे खुद्द गांधीजींनी कौतुक केले होते.

पं. जवाहरलाल नेहरु यांच्या हस्ते त्यांचा सन्मान झाला होता. स्वातंत्र्यानंतर दिल्लीतील लाल किल्ल्यावर झालेल्या कार्यक्रमातही त्यांच्या वादनाची मैफल रंगली. १९५० पासून आकाशवाणीवर त्यांनी दीर्घकाळ वादन केले. प्रभात फिल्म कंपनीच्या चित्रपटांसाठी त्यांनी सनईवादन केले. पंडित भीमसेन जोशी यांनी आपले गुरु सर्वाई गंधर्व यांच्या स्मृती जपण्यासाठी सुरु केलेल्या संगीत महोत्सवाची सुरुवात सनईच्या मंगलसूरांनीच होत असे. त्यांच्या मंगलसूरांनी सर्वाई सुरु होणार, अशी जणू रीतच झाली होती. १९६९ मध्ये उस्ताद बिस्मिल्ला खाँ आणि खळदकर यांच्या सनईवादनाच्या जुगलबंदीचा कार्यक्रम पुण्यात झाला. सनईवर प्रभुत्व असलेल्या उस्तादजींनी खळदकर यांच्या कसदार वादनाचे जाहीर कौतुक केले. खळदकर यांच्या वादनाची दखल बेस्ट ऑफ एशिया या पुस्तकातही घेण्यात आली.

□□□

त्याची साक्षीदार होता येतं, याचा तेजस्विनीला खूप अभिमान वाटतो. इतकंच नाही तर, युनेस्कोकडून विश्वस्मारकाचा दर्जा देण्यासाठी स्थापन झालेल्या समितीतही तेजस्विनीचा समावेश आहे.

तेजस्विनी सांगते, पूर्वी इतिहासअभ्यासक हा लोकांपासून दूर, स्वतःच्याच विश्वात रममाण

होणारा असे. पण, आता हे एक करिअर बनलं आहे. हे क्षेत्र आवडीने झोकून देऊन काम करणाऱ्यांचं आहे. आपल्या पूर्वजांच्या आयुष्याविषयी आणि त्यांच्या अपूर्व कर्तव्याविषयी जाणून घ्यायचं असेल तर हे विशाल-असीमित क्षेत्र तुमची वाट बघत आहे.

□□ साभार

औरंगाबाद

मुख्यालय : औरंगाबाद

तालुके : औरंगाबाद, पैठण, कन्नड, गंगापूर, वैजापूर, सिल्लोड, खुलताबाद, सोयगाव, फुलंबी

नद्या : गोदावरी, शिवना, केळणा, कौम, दूधना

खनिजे : बांधकामासाठी लागणारा दगड

प्रमुख शेतकी उत्पादने : मुख्य पीक ज्वारी, बाजरी, गहू, भुईमूग, ऊस, कडधान्ये, गळिताची धान्ये

धरणे : गोदावरी नदीवर पैठणजवळ जायकवाडी येथे नाथसागर हे मोठे धरण आहे.

थंड हवेचे ठिकाण : मैसमाळ

विशेष माहिती : बिवी का मकबरा ही ताजमहालासारखी दिसणारी वास्तू, हिमरु शाली, रेशमी कपडे, पैठण्या, पाणचक्की यासाठी हा जिल्हा विशेष प्रसिद्ध आहे.

खुलताबाद येथे औरंगजेबाची कबर आहे.

औरंगाबादपासून जवळ अजंठा व वेरुळ येथे जगप्रसिद्ध लेण्या आहेत.

औरंगाबादजवळ चिखलठाणा येथे विमानतळ आहे.

१ मे १९८१ रोजी औरंगाबाद जिल्ह्याचे विभाजन करण्यात येऊन 'जालना' हा नवीन जिल्हा निर्माण केला गेला.

भारतातील १२ ज्योतीर्लिंगांपैकी एक घृष्णेश्वर मंदिर याच जिल्ह्यात आहे.

पैठण : संत एकनाथांचे जन्मस्थान व समाधी, ज्ञानेश्वर उद्यान, जायकवाडी प्रकल्प येथे आहे. पैठणचे प्राचीन नाव प्रतिष्ठान असे होते. सातवाहन राजांच्या राजधानीचे शहर असणारे प्रतिष्ठान त्याकाळी रेशमी व्यापारासाठी विख्यात होते..

बहुतांश खडकाळ भाग असण्याचा औरंगाबादचे मूळ नाव खडकी असे होते. याची स्थापना मलिकअंबर याने केली होती. पुढे औरंगजेब येथे येऊन राहिल्याने या शहराला औरंगाबाद नाव पडले.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर विद्यापीठाचे मुख्यालय.

उच्च न्यायालयाचे खंडपीठ. आशिया खंडात सर्वात वेगाने वाढणारे शहर.

युगप्रवर्तकांच्या आदेशाचा स्वीकार करा

युगप्रवर्तक बाबा गुरबचनसिंहजी म्हणाले होते, की ज्ञान घेण्यापूर्वीच प्रणामध्ये सांगितलं गेलं आहे की जात-पात मानायची नाही. परंतु खेदाची बाब म्हणजे, अजुनही काही ठिकाणी जाती-पातीच्या गोष्टी समोर येतात आणि सामाजिक प्रभाव ग्रहण केले जातात. याचा अर्थ हाच आहे, की असे लोक ज्ञानाला मानतच नाही. आपण अगोदर प्रण घेतला, त्यानंतर ज्ञान मिळाले. जर प्रणच सोडला तर आमच्याजवळ ज्ञान कसे राहणार? मग आमच्या वाट्याला मोक्ष-मुक्ती कशी येणार? या ज्ञानाप्रमाणे आम्हाला जीवन जगायचं आहे आणि ते निभावायचंही आहे. हे निभावण्यासाठी तप-त्यागातून जावं लागतं.

सामाजिक विकासासाठीसुधा त्यांचं योगदान समाजासाठी फार अमूल्य आहे. त्यांनी नशाबंदीवरसुधा भर दिला, की कोणीही यापुढे नशापान करणार नाही. कारण त्याच्याने अनेकांची घरे उद्धवस्त झाली आहेत. त्याचप्रमाणे देवाण-घेवाण, लग्न समारंभात जो दिखाव्यासाठी निरर्थक खर्च केला जातो तो थांबवण्यासाठीसुधा त्यांनी सावध केले आहे, दिखाव्यासाठी आपल्यावर कर्जाचे ओझे घेऊ नये आणि अशाप्रकारची कोणाकडे मागणीसुधा करू नये. साध्या पध्दतीने विवाह करण्याची आपली जबाबदारी आपण निभावली पाहिजे. आज या

गोष्टी सामूहिक विवाह पध्दतीमध्ये सुंदरप्रकारे निभावल्या जात आहेत, परंतु रात्री होणारे विवाह हे साधेपणाने होत नसतात. रोषणाईचा अनावश्यक खर्च होतो.

देशासाठीसुधा ते सकारात्मक देन देत राहिले. कोणत्याही जाती किंवा संप्रदायाच्या नावावर कोणाच्याही बद्दल वाईट भावना ठेवू नये. त्यांनी हेच सांगितले, की एकत्वाचा भाव साकार करा, भिंती उभारु नका. देशाच्या मजबूतीसाठीसुधा आपल्याला कार्य करायचे आहे.

- बाबा हरदेवसिंहजी महाराज

आरोग्याचा संत्र

अंकुरित धान्य म्हणजे आरोग्याची हृमी

स्प्रा ऊट म्हणजे अंकुरण. याने कोणत्याही अन्नाच्या पोषकतत्त्वांमध्ये नैसर्गिक रूपात वाढ होते. म्हणूनच यांच्या सेवनाने कोणत्याच प्रकारचा हानिकारक परिणाम होत नाही. धान्यांमध्ये गहू, ज्वारी, बाजरी, तसेच अखंड डाळींमध्ये मूग, चवळी, काळे चणे, काबुली चणा, सोयाबीन आदी अंकुरित करून त्यापासून विभिन्न स्वादिष्ट आणि पौष्टिक पदार्थ बनविले जाऊ शकतात.

अंकुरणाने म्हणजेच धान्यांना मोड आल्याने खाद्यान्य अधिक पौष्टिक बनतातच, त्याचबरोबर याचे अन्यही अनेक फायदे आहेत. जे चांगल्या पोषणाच्या दृष्टीने फार महत्त्वपूर्ण आहेत.

- अखंड धान्ये आणि डाळींच्या अंकुरणाने त्यातील अनेक पोषकतत्त्वांची मात्रा दुपटीने अधिक होते. तसेच सुक्या बियांमध्ये व्हिटॉमिन सी ची मात्रा असते. परंतु याच बिया अंकुरित केल्यास याची मात्रा जवळजवळ दहापट वाढते.
- अंकुरणाच्या प्रक्रियेने व्हिटॉमिन बी कॉम्प्लेक्स खासकरून थायमिन म्हणजेच व्हिटॉमिन बी, रायब्लोफ्लेविन म्हणजे व्हिटॉमीन बी आणि नायासिनची मात्राही दुप्पट होते.
- याखेरीज शाकाहारामध्ये आढळणारा केरोटिन नावाचा पदार्थ, जो शरीरामध्ये व्हिटॉमिन ए ची निर्मिती करतो, या पदार्थाची मात्रा वाढते. व्हिटॉमिन ए डोळे आणि त्वचेच्या आरोग्यासाठी अत्यंत जरुरी असते. इतकेच नव्हे तर अंकुरीकरणाने धान्यातील लोहतत्त्वाचे शेरीरातील अवशोषण वाढते.
- रक्तातील लोहतत्त्वाच्या निर्मितीसाठी लोहतत्त्व अत्यंत जरुरी आहे. अंकुरणाच्या प्रक्रियेमध्ये धान्ये व डाळींपासून कार्बोहायड्रेट्स व प्रोटीन अधिक सुपाच्य होतात. धान्ये पाणी शोषून घेऊन फुगतात, त्यामुळे त्यांना शिजविण्यास कमी कालावधी लागतो. या कारणाने अंकुरित धान्ये युवा वर्गाच्या पाचनक्षमतेस अनुकूल बनतात. तर असे हे अंकुरित धान्य आरोग्यदायी ठरते.

○

आसन : विपरीतकरणी मुद्रा किंवा विलोमासन

कृती : प्रथम जमिनीवर उताणे झोपा. त्यानंतर नाकावाटे श्वास आत घेऊन तो रोखून धरा. चित्रात दाखविल्याप्रमाणे दोन्ही पाय हळूहळू उंच करा. दोन्ही हातांनी नितबांना आधार द्या. हातांचे कोपरे जमिनीवर टेकवा आणि अगदी स्थिर व्हा. त्यानंतर स्वाभाविक श्वासोच्छवास घेत राहा. समोरील पायांच्या अंगठ्यांवर दृष्टी स्थिर ठेवा. या आसनामध्ये खाली डोके, वर पाय अशी उलटी अवस्था केली जात असल्याने या आसनास विपरीतकरणी असे म्हणतात. अनेक लोक विपरीतकरणी मुद्रा असे म्हणतात. पहिल्या दिवशी ही आसनमुद्रा फक्त एक मिनिटच करा. हळूहळू वेळ वाढवत १० मिनिटांपर्यंत ही मुद्रा करा.

फायदे :

- या आसनमुद्रेचा नियमित सराव केल्यास चेहन्यावरच्या सुरकुत्या नाहीशा होतात आणि केस पांढरे होण्याचे प्रमाण कमी होते.
- या आसनाच्या सरावाने जठराग्नी प्रदीप्त होतो.
- दृष्टी सतेज बनते.
- पायावरील सूज कमी होते. तदूत हत्तीरोगामध्ये पायावर आलेली प्रारंभिक सूजदेखील या आसनाने नाहीशी होते.
- या आसनाच्या सरावाने गंडमाळेचा रोगदेखील बरा होतो.
- या आसनाच्या सरावाने कंठ मधुर आणि सुरेल बनतो.
- या आसनामुळे गळवे, चेहन्यावर पुरळ उठणे, खरुज होणे यासारखे रक्तदोषजन्य रोग बरे होतात.
- या आसनामुळे सर्व शरीरात शुद्ध रक्त उत्तम तर्फे खेळवले गेल्याने शरीर सुंदर, आकर्षक व बलवान बनते. शरीरात चापल्य व चेतना येते.
- सर्व अबालवृद्ध, सर्व स्त्री-पुरुष या सर्वांसाठी ही आसन अत्यंत उपयुक्त आहे.

विशेष नोंद : विपरितकरणी मुद्रा ही सर्वांगासनास मिळती-जुळती आहे. सर्वांगासनामध्ये पाय आणि धड सरळ उंच दिशेत ठेवता येते, तर विपरितकरणीमध्ये गळ्यापासून बैठकीपर्यंतचा भाग जमिनीकडे झुकलेल्या अवस्थेत ठेवतात.

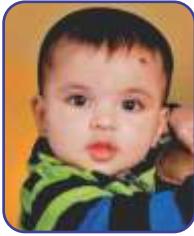

वाढदिवसाच्या

हार्दिक शुभेच्छा

आरूष घोरपडे

क्षेत्री जैसवाळ

स्हृं काळे

वेद पालरे

ईश्वरी

विया भुतडा

श्रावणी वेवडे

स्वसा चक्खाण

मंथन अवघडे

सोहम वेवडे

नवेंद्र हेगडे

अनन्या सोनी

शुभनीत साळुंके

वाजतील पाटील

क्रिया पाटील

अर्थर्त पानेशकर

शौर्य माळी

स्वसा रवापडे

आरूष घोरपडे

त्रिशा जाधव

गांडिवसाळा सार्वजनिक सुपर्फेस

हुमच्या गांडिवसाळा शुभेच्छांची बरसात
शुभेच्छा नव्हात खाले आपलकौत्या वर्षावात

जुलै २०१७

वैज्ञानिक प्रश्नोत्तरे

प्रश्न : आम्ल पाऊस कसा पडतो ?

उत्तर : बच्याच कारखान्यातून सल्फर-डाय-ऑक्साईड वायू बाहेर पडतो व हवेत मिसळतो. काही वेळा ह्या वायूची गळती होऊन मोठ्या टाक्यातील वायू हवेत मिसळतो. हवेत बाष्प म्हणजे पाणी असते. हा वायू पाण्यात विरघळून त्यापासून सल्फ्युरिक ऑसिड तयार होते. पावसाच्या रुपाने हे ऑसिड जमिनीवर पडते यालाच आम्ल पाऊस म्हणतात.

प्रश्न : आकाशात अगोदर वीज चमकलेली दिसते व नंतर आवाज ऐकू येतो याचे कारण काय ?

उत्तर : आकाशात विजेचा गडगडाट व चमकलेला प्रकाश एकाच वेळी उत्पन्न होतात; पण त्यांचे अंतर आपणापासून बरेच दूर असते. प्रकाशाचा प्रवास करण्याचा वेग दर सेंकंदाला $2.998 \times 10 (8)$ मीटर आहे. ध्वनीचा वेग दर सेंकंदाला 339.3 मीटर आहे. त्यामुळे विजेचा प्रकाश आपल्यापर्यंत लवकर येऊन पोचतो व ध्वनी उशिरा येऊन पोचतो. थोडक्यात, प्रकाशाचा वेग हा ध्वनीच्या वैगापेक्षा अधिक असतो.

प्रश्न : आकाशात विजा चमकत असताना झाडाखाली उभे राहणे का धोक्याचे आहे ?

उत्तर : आकाशात जेव्हा विजा चमकतात त्यावेळी विद्युतभारित मोठमोठे ढग इकडे तिकडे फिरत असतात. जेव्हा त्यांच्यावर जमा झालेला विद्युतभार खूप वाढतो तेव्हा तो प्रभार दुसऱ्यांना देण्यासाठी ते ढग जवळच्या वस्तुकडे ओढले जातात. एखाद्या सपाट पटांगणावर उभे असलेले झाड जमिनीपेक्षा त्यांना जवळ असते व विद्युतभारित ढग झाडाच्या शेंड्याकडे ओढले जातात. झाडाच्या ओल्या खोडातून ढगावरील विद्युतप्रभार जमिनीत जोराने निघून जातो. ही घटना क्षणात घडते पण प्रभार मोठा असल्यामुळे तो ओल्या खोडातून वाहताना खूप उष्णता तयार होते व त्या उष्णतेने खोडातील पाण्याची वाफ होते. ही वाफ खोडाला फोडून जोराने बाहेर निघते व झाड नष्ट होते. ही क्रिया घडत असताना झाडाखाली एखादी व्यक्ती उभी असली तर तिला प्रचंड इजा होऊ शकते.

विजा चमकत असताना मोबाईलवर बोलणेदेखील धोक्याचे असते.

प्रश्न : काही वेळा अचानक गारांचा पाऊस का पडतो ?

उत्तर : बाष्पयुक्त ढग जेव्हा कमी तापमानात येतात तेव्हा बाष्पकणांचे हिमकणात रुपांतर होते. काहीवेळा तापमान अतिशय थंड झाले तर थेंबाचे बर्फात रुपांतर होऊन ते गारांच्या रुपाने पडू लागतात.

□□□

रिमझिम धारा . . .

सरीवर सरी, कोसळ पावसा
नकोस थांबू, घेऊ उसासा

भिजू दे वृक्ष, भिजू दे लता
भिजू दे सारी, धरणीमाता

रिमझिम धारा, पावसाशी मस्ती
यारे या सारे, धमाल नुसती

जिकडे तिकडे, तळी साचव
आम्हाला एकंदर, घरी बसव

लुटू दे आम्हाला, मज्जा थोडी
सोडू दे पाण्यात, कागदाची होडी

कविता : रामचंद्र आवटे
(चाकण, पुणे)

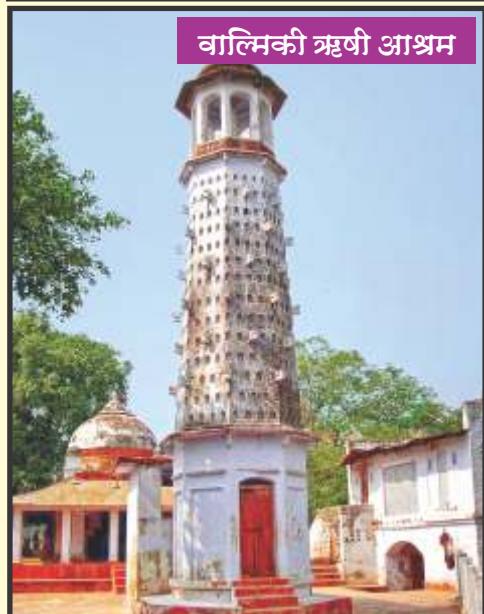
ऐतिहासिक स्थळ : बिठूर

का नपूरपासून केवळ २२ किमी. अंतरावर असलेले, गंगाकिनारी वसलेले छोटेसे गाव बिठूर हे भारताच्या इतिहासातील अनेक महत्त्वपूर्ण घटनांचे साक्षीदार आहे. अगदी दुमदार अशा या गावाचे उल्लेख भारताच्या प्राचीन काळापासून येतात. अनेक ऐतिहासिक घटना येथे घडल्या आहेत असे सांगितले जाते. या एवढ्याशा गावाने काय काय अनुभवले याची यादी वाचली तर थक्क व्हायला होते.

रामाने सीतेचा त्याग केला तो इथेच. वाल्याचा वाल्मिकी झाला तोही याच गावात. इथेच वाल्मिकी ऋषींनी तपश्चर्या करून रामायणाची रचना केली. १८५७ च्या बंडाचे प्रमुख केंद्र हेच होते. इतकेच नव्हे तर ब्रह्मदेवाने सृष्टीची रचना येथेच केली आणि त्यानंतर अश्वमेध यज्ञही केला. याची खूण म्हणून ब्रह्मदेवाने घोड्याच्या नालेची स्थापना केली, असेही सांगितले जाते. ब्रिटीशांनी भारताचा ताबा घेतल्यानंतर शेवटचा पेशवा दुसरा बाजीराव येथेच राहिला आणि पेशवा आल्यापासून या गावाने नवा अध्याय लिहिला.

लव-कुश जन्मस्थान

वाल्मिकी ऋषींची आश्रम

१८५७ च्या बंडातले प्रमुख मोहरे नानासाहेब, तात्या टोपे येथलेच. आजही टोपे परिवाराचे सदस्य येथे राहतात. ब्रिटीशांशी प्राणपणाने लढणारी आणि मेरी झाँसी नही दूँगी म्हणणारी राणी लक्ष्मीबाई, हिचे बालपण याच गावात गेले. ५२ घाटाची नगरी म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या या गावात आजमितीस केवळ २९ घाट शिल्लक आहेत. सीतामाईने पुत्र लव आणि कुश यांना ज्या आश्रमात जन्म दिला तो वाल्मिकी ऋषींचा आश्रम थोडा उंचावर असलेल्या टेकडीवर आहे. अतिशय पवित्र असा ब्रह्मावर्त घाट आणि लाल दगडात बांधलेला पाथरघाट ही येथील आणखी काही वैशिष्ट्ये.

इतक्यावरच या गावाचा महिमा थांबत नाही. पाथर घाटावर असलेले भव्य शिवमंदिर आवर्जुन पाहावे असेच या मंदिरातील शिवलिंग कसोटीच्या दगडापासून बनविले गेले आहे. कसोटीचा दगड म्हणजे सोन्याच्या कसाची परीक्षा करणारा दगड. धूवटीला येथेही भेट द्यावीच. कारण येथेच धूवाने घोर तपश्चर्या करून अढळस्थानाची प्राप्ती करून घेतली, असेही सांगितले जाते.

□□□

हसती दुनिया

किल्ले वेताळवाडी

३ भ्या सह्याद्रीच्या अंगाखांद्यावरील टप्प्या टप्प्यावर अने वाह लाहान-मोठ्या डोंगरमाथ्यांना त्यांच्या उपयुक्ततेनुसार, विविध राजसत्तांच्या कालखंडात गड-किल्ल्यांचे साज चढले. यापैकीच एक उत्तम नमुना म्हणजे किल्ले वेताळवाडी! अप्रतिम अवशेषांनी संपन्न असा हा किल्ला पर्यटकांचे एक आकर्षण बनला आहे.

चाळीसगावच्या दिशेने जाताना प्रथम सुतोंडा किल्ला लागतो तो पाहून झाल्यावर सोयगावहून वेताळवाडीकडे जाता येते. वेताळवाडी गावाजवळ येताच समोरच्या डोंगरावरचे तट-बुरुजांचे लक्षवेधी अवशेष दिसू लागतात. त्याच डोंगराला वळसा घालून गेल्यावर वळणदार हळद्या घाटाने किल्ल्याच्या दक्षिण पायथ्याशी जाता येते. दक्षिणेची सलग तटबंदी आणि टप्प्याटप्प्यावर लहान मोर्चा बुरुजांचे कोंदण फारच लक्षवेधी होते. थोडे पुढे गेल्यावर किल्ल्याचे खरे सौंदर्य खुलून दिसते.

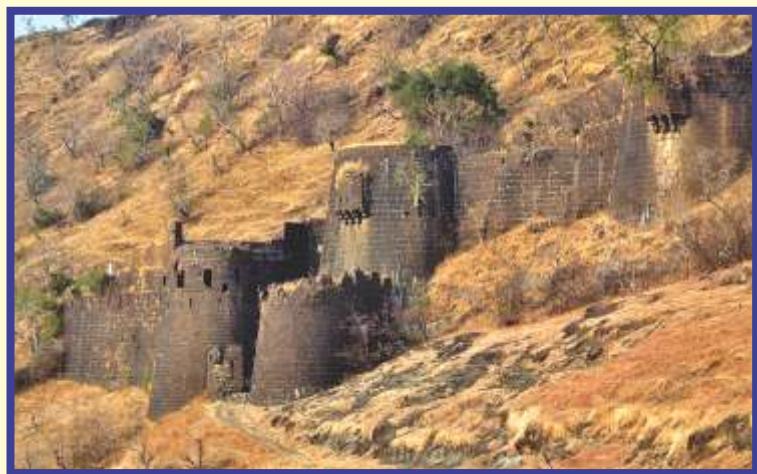
पहिल्या महादरवाजात पाऊल पडताच करकरीत तटबंदी, अवाढव्य बुरुजांचा भरभक्कम पहारा, बुरुजांच्या आत असलेली दारु कोठाराची अनोखी रचना पाहून डोळ्याचे पारणे घिंटते. मुख्य डोंगरावरील व्याघ्रशिल्प प्रेक्षणीय आहे.

पहारेकन्यांच्या देवऱ्या ऐसापैस आणि चांगल्या स्थितीत आहेत. शत्रूवर मारा

करण्यासाठी प्रत्येक तट-बुरुजात तसेच विविध जागी गुप्त खिडक्याही पाहायला मिळतात. त्यानंतर दिसतो तो बालेकिल्ला. डावीकडे वटवाघळांच्या वास्तव्याचे खांबटाके दिसतात. उजवीकडे पहारेकन्यांचा बुरुज दिसतो. या किल्ल्यासारखी भक्कम तटबंदी दुसरीकडे क्वचितच पाहायला मिळेल. माथ्यावर सुंदर नक्षीकाम असणारी गोल झरोका असणारी घुमटासारखी उद्धवस्त वास्तू दिसते. माथ्यावर सर्वत्र सीताफळाची झाडे असून त्यांची सावली सुखद वाटते.

पश्चिमेला वेताळवाडी धरणाचे विहंगम दृश्य दिसते. पलीकडे वैशागड आहे, पश्चिमेला महाकाय बुरुज आणि अवाढव्य द्वाराची बांधकामे भव्य दिव्य दिसतात.

आकाराने मध्यम असूनही कातळशिल्पांनी अगदी मनापासून सजावलेला हा किल्ला पाहण्यासारखा आहे. बाले विहळल्यात अंबरखान्याची इमारत आकर्षक आहे.

हुसा मुलांगो हुसा

पोलीस : (चोराला) ज्या घरात तू चोरी केलीस, त्या घरातील लोक बाहेरगावी गेलेत हे तुला कसं कळलं ?

चोर : साहेब, त्याच लोकांनी स्वतःहून कळवलं. त्यात माझा काय दोष ?

पोलीस : अरे, ते कशाला सांगतील ?

चोर : (लॅपटॉप उघडून दाखवत) हे बघा, फेसबुकवर त्यांनी केवढे तरी फोटो टाकलेत आणि लिहिलय - सहकुटुंब सुटीचा आनंद लुटताना.

बाबा : (गण्याचा अभ्यास घेताना) गण्या, इथं लिहिलय - खुदी को कर बुलंद इतना, की खुदा बंदे से पूछे, बता तेरी रजा क्या है ? याचा काय अर्थ होतो रे ?

गण्या : अहो बाबा, म्हणजे माणसानं एवढं काम करायचं, एवढं काम करायचं की शेवटी कंटाळून मालकाने म्हणावं - 'बाबारे तू रजेवर कधी जातोस ? बोल तुला किती रजा पाहिजेत ?'

प्राध्यापक : (पहळ्याचार लिहितात) १५१६०३४५३ एवढे लोक भारतात आळशी आहेत. त्यात तुमच्यापैकीदेखील अनेकजण आहेत.

विद्यार्थी : ते कसं काय सर ?

प्राध्यापक : काहींनी तर ही संख्यादेखील वाचली नसेल, एवढे ते आळशी आहेत, खरं आहे ना ?

प्रवचनकार : माझ्या बांधवांनो, आपण या जगात कुठलंच सुख पैशाने विकत घेऊ शकत नाही. पैशाने बिछाना घेऊ शकतो; पण झोप विकत घेऊ शकत नाही. पैशाने अन्न घेऊ शकतो; पण भूक नाही. आरामाची साधनं घेऊ शकतो; पण समाधान नाही..... (मर्खनलाल व्यापारी मध्येच उटून उभा राहतो -)

मर्खनलाल : म्हणून सगळ्यांना माझी विनंती आहे; सर्वांनी आपापले पैसे माझ्याकडे आणून द्या आणि या महाराजांबरोबर जाऊन संन्यास घ्या.

शिक्षक : राजू, दोन दिवस झाले तू शाळेत उशिरा का येतोयस ? उद्या येताना तुझ्या बाबांना घेऊन ये.

राजू : सर, बाबा हॉस्पीटलमध्ये आहेत.

शिक्षक : ठीक आहे, उद्यापासनं लवकर ये. (आठ-दहा दिवसांनी)

शिक्षक : राजू, हल्ली तू रोजच उशिरा येतोस, उद्या बाबांना घेऊन ये बरं !

राजू : सर, बाबा हॉस्पीटलमध्ये आहेत.

शिक्षक : अरे, तुझे बाबा अजून बरे झाले नाहीत का ?

राजू : तसं नाही सर, माझे बाबा डॉक्टर आहेत.

चंदू : (साधू महाराजांना) बाबा, मला लवकर नोकरी लागू दे, मोठा बंगला-गाडी मिळू दे.

साधू : बेटा, फळ वगैरे आणलीस की नाही ?

चंदू : महाराज, तुम्ही फक्त मी सांगितलेलं कर्म करा. फळांची चिंता करु नका. भगवद्‌गीतेत काय सांगितलंय ?

बन्या : आजी, विन्या आहे का घरात ?

आजी : हो आहे ना !

बन्या : काय करतोय ?

आजी : बाहेर छान पाऊस पडतोय ना, म्हणून गरमागरम भजी खातोय. तुला पण भूक लागली असेल ना ?

बन्या : (तोंडाला सुटलेलं पाणी गिळत) हो ना आजी !

आजी : अरे मग थांबलास का ? घरी जाऊन पटकन काहीतरी खाऊन ये.

राजा आणि गजा तीर्थयात्रेला निघाले होते. जेव्हा गंगा नदीच्या पुलावर गाडी आली तेव्हा लोक श्रद्धेने सुटे पैसे नदीत टाकून नमस्कार करत होते. ते पाहून गजाने चेकबुक काढले. त्या चेकवर जय गंगा मैया असं लिहून तो चेक नदीत टाकला.

राजा : अरे, चेक नदीत का टाकला ?

गजा : अरे पंतप्रधान मोदी साहेबांनी सांगितलं ना, कॅशलेस व्यवहार करायचा म्हणून !

अंतर्यामी सद्गुरु

क रवीर प्रांतात हुक्केरी येथे समानगड नावाचा किल्ला बांधण्याचे काम सुरु होते. शिवाजी राजे तेथे जातीने उभे राहून देखरेख करत असत. चुन्याचा घाणा चालवणे, दगड फोडणे - अशी कामे करण्यात शेकडो मजूर गुंतले होते. त्यांच्याकडे पाहून राजांच्या मनात विचार आला, शेकडो लोकांना मी रोजगार देतो, सैनिकांचे पगार देतो त्यामुळे त्यांचे पालनपोषण होतेय. आज प्रजेला माझ्यामुळे केवढा मोठा आधार प्राप्त झाला आहे असा सूक्ष्मसा अभिमान त्यांच्या मनात नकळत येऊन गेला.

तेवढ्यात अचानक समर्थांची स्वारी तेथे येऊन दाखल झाली. समर्थांना पाहून राजांना फार आश्र्य वाटले. त्यांच्या चरणी मस्तक ठेवत त्यांनी विचारले, “स्वामी, आज अचानक कसे येणे केले?” समर्थ म्हणाले, “शिवबा, तू श्रीमंत आहेस, हजारो माणसांचा पोशिंदा आहेस. तुझ्यामुळे हजारो कुटुंबाचे पालनपोषण होत आहे हे पाहायला म्हणून आलो आहे.” त्यावर राजे म्हणाले, “हे तर आपल्या आशीर्वादाचे फळ आहे.” समर्थ शिवरायांशी संभाषण करत-करत गडाची पाहणी करत होते. इतक्यात रस्त्याच्या मध्यभागी असलेला एक मोठा दगड पाहून ते तेथे थांबले. समर्थांनी विचारले, “हा दगड असा रस्त्याच्या मध्यभागी का राखून ठेवला आहे?”

राजे म्हणाले, “तटाचे बांधकाम पूर्ण झाले की मग फोडण्याचा बेत आहे.” समर्थ म्हणाले, “राजे, कुठलंही काम त्वरीत तडीस न्यावे. आता लगेच पाथरवट बोलवा आणि हा दगड फोडून

घ्या.” राजांनी शिपाई पिटाळले. दहा-बारा पाथरवट लगेच छिनी-हातोडा घेऊन आले. त्या भल्या मोठ्या दगडावर घाव घालू लागले. दगड मध्यभागी दुभंगला. त्याचे दोन भाग झाले. आतल्या पोकळ भागात पाणी होते. त्यातून एक बेडकी टुणकन उडी मारून बाहेर आली. हे पाहून सर्वांना आश्र्य वाटले. समर्थ म्हणाले, “शिवबा, तुमची योग्यता फारच मोठी आहे. या खडकातील बेडकीचे देखील पालन पोषण तुम्ही केले!”

समर्थांना काय म्हणायचे आहे, ते राजे मनोमन समजले. ते समर्थांच्या चरणी नतमस्तक होत म्हणाले, “क्षमा असावी, या दासाला.” समर्थ त्यांना उठवत म्हणाले, “राजे, तुमच्या मनात असा विचार का बरे यावा? तुम्ही राजे आहात, तुमच्या हस्ते या लोकांना रोजंदारी दिली जाते तेवढ्यावरुन असा अभिमान येणे योग्य नाही, हा क्षुद्र विचार काढून टाका, हे सांगण्याकरताच मी मुद्दाम येथे आलो आहे.”

शिवराय म्हणाले, “मी पूर्ण अपराधी आहे, क्षमा असावी!”

समर्थ हसून म्हणाले, “क्षमा करण्यासाठीच आलो आहे.”

समर्थांनी राजांना भिठीत घेतलं. त्यांच्यासमवेत सारा गड फिरुन त्यांना आवश्यक त्या सूचना दिल्या. बांधकामासाठी चुना कसा तयार करावा, विटांची लांबी-रुंदी किती असावी इत्यादी बारीक सारिक गोष्टी समजावल्या. रात्री भोजन करून समर्थ सज्जनगडाकडे निघून गेले.

○ क्रमशः

हसती दुनिया

॥ गुरुपौर्णिमा ॥

भा रतीय सौर वर्षाची आषाढी पौर्णिमा ही अध्यात्म क्षेत्रातील गुरुपौर्णिमा होय. याच दिवशी गुरुपूजा करण्याची प्रथा आहे. सर्व स्त्री-पुरुषांना, अबालवृद्धांसाठी हा दिवस फार महत्त्वाचा दिवस मानला जातो. कुटुंबात तीर्थरूप आई बाबा हे प्रथम गुरु, शालेय जीवनात शिक्षक तर खेळ, कला, विज्ञान, व्यवसाय, कृषी इ. क्षेत्रातील मार्गदर्शक तसेच आध्यात्मिक भक्तिमार्गातील सदगुरु अशा अनेक प्रकारे मार्गदर्शक असलेल्या गुरुंप्रति कृतज्ञता व्यक्त करण्याची ही एक सताशिष्याला संधी असते. म्हणून या दिवशी प्रत्येक क्षेत्रातील विद्यार्थीगण गुरुपूजा साजरी करतात. या पौर्णिमेला व्यासपौर्णिमा असेही म्हणतात. वास्तविक व्यास हे सर्वश्रेष्ठ बुद्धिमान गुरु होते. त्यामुळे कोणत्याही सभेच्या बैठकीला व्यासपीठ असे संबोधले जाते. कठोरनिषदमधील अध्याय १, वल्ली ३, श्लोक २ मध्ये व्यास देवांबद्दल लिहिलय -

नमोस्तुते व्यास विशाल बुधे, फुल्लार्विन्दायत पत्र नेत्र।

येन त्वया भारत तैल पूर्ण, प्रज्ज्वलितो ज्ञानमय प्रदीप ॥

अतिबुद्धिमान व कमळासारखे डोळे असलेल्या व्यासदेवा, महाभारत कथारूपी तेलाने अखंड तेवणारा ज्ञानरूपी असा मोठा दीप तुम्ही प्रज्ज्वलीत करून ठेवला आहे. तुम्हाला माझा नमस्कार असो.

वसिष्ठ मुर्नीचे पुत्र पराशर ऋषी आणि सून मत्स्यगंधा यांच्या पोटी पुत्ररत्न जन्मास आले. त्याचे नामकरण कृष्णद्वौपायन असे करण्यात आले. पुढे त्यांनी आपल्या अचाट बुध्दीचातुर्याच्या जोरावर खास आषाढी पौर्णिमेच्या पावन पर्वावर असंख्य धर्मग्रंथ, वेद, पुराण यांची रचना केली. विश्वातील संपूर्ण ज्ञान त्यांनी लेखणीबद्ध केलं. तेव्हापासून ते वेदव्यास किंवा व्यास या नावाने प्रसिद्ध झाले. तेव्हापासून ही पौर्णिमा व्यासपूजा अथवा गुरुपौर्णिमा म्हणून हिंदूधर्मीय बांधव साजरी करू लागले. ते ब्रह्मज्ञानी, भक्तीपंथाचे महर्षि, आचार्य, महान ग्रंथकार, उच्चकोटीचे कविश्वर अशा विविध भूमिकेतून अजरामर झाले. त्यांनी जगातील सर्व मानवमात्राला ज्ञान देण्याची सतत धडपड चालविली होती. कोणतेही लिखाण किंवा ज्ञान व्यास महर्षिच्या लेखणीतून सुटले नव्हते. म्हणून म्हटले आहे - व्यासोच्छिष्टम् जगतसर्वम्

समर्थ रामदास स्वार्मीनी तर गुरुला देवाहूनही श्रेष्ठ दर्जा दिला आहे.

गुरु थोर म्हणावा की देव थोर म्हणावा । आधी नमस्कार कोणाशी करावा ।

समर्थ वाटे देवाहून गुरु थोर । जयाचे कृपेने भेटे रघुराजवीर ॥ (दासबोध)

अर्थात गुरु आणि सदगुरु यात फरक आहे. विविध विषयांचे, कला-कौशल्यांचे ज्ञान देणारे ते गुरु होत; परंतु ईश्वराचं ज्ञान देणारे, आत्म्याला मोक्ष-मुक्ती देणारे जे गुरु असतात त्यांना सदगुरु म्हटले जाते. याच गुरुंना देवाहून थोर म्हटले आहे. त्यांच्यासाठीच म्हटलय -

गुरु साक्षात परब्रह्म । तस्मै श्री गुरवे नमः

□□□

किट्टी

चित्रांकन व लेखन : अजय कालडा

आज किट्टीच्या घरी वाढदिवसाची पार्टी
आहे म्हणून सारे घर सजवले आहे.

आता ही वेळ आहे डिस्को-डान्सची

आता ही वेळ आहे डिस्को-डान्सची

जरा सर्वांनी इकडे लक्ष द्या. आता थोड्याच वेळात केक कापून आपल्याला किंटीला वाढदिवसाच्या शुभेच्छा द्यायच्या आहेत, तेव्हा सर्वांनी केकच्या टेबलाजवळ यावे.

नाही पप्पा ! मी नाही गाणार, मला लाज वाटते. कोणाला आवडलं नाही तर माझी टिंगल उडवतील.

किंवृती, एका कलाकाराने असा कधीच विचार करायचा नसतो की मला हे जमणार नाही म्हणून. आपण आपली कला सादर करताना घाबरायचे अथवा लाजायचे नाही. किंवृती, तुझ्या मनातील भीती काढून टाक आणि सर्वासमोर आपली कला सादर कर.

साने गुरुजींची कविता

असो तुला देवा ! माझा सदा नमस्कार

असो तुला देवा ! माझा सदा नमस्कार
तुझ्या दया दातृत्वाला, अंत नाही पार ॥४॥

तुझ्या कृपेने रे होतील फुले फक्तरांची
तुझ्या कृपेने रे होतील मोती मृत्तीकेची
तुझ्या कृपेने रे होतील सर्व रम्य हार
असो तुला देवा ! माझा सदा नमस्कार ॥९॥

तुझ्या कृपेने रे होईल उषा त्या निशेची
तुझ्या कृपेने रे होईल सुधा त्या विषाची
तुझ्या कृपेने रे होईल पंगु सिंधु पार
असो तुला देवा ! माझा सदा नमस्कार ॥१२॥

तुझ्या कृपासिंधू मधला बिंदू जरी मिळेल
तरी प्रभो ! शतजन्मांची मत्तृष्णा शमेल
तुझे म्हणोनी आलो राया बघत बघत दार
असो तुला देवा ! माझा सदा नमस्कार ॥३॥

ईश्वराचा शोध !

बि रबलाला नेहमी ईश्वराचे स्मरण करण्याची सवय होती. एक दिवस बादशहा अकबर बिरबलाला म्हणाला, “बिरबल, तू नेहमी ईश्वराचे नाव घेतोस, तो ईश्वर आहे तरी कसा आणि कोठे हे मला सांग पाहू!” बादशहाने विचारलेल्या या प्रश्नाचे उत्तर काय द्यावे, हे बिरबलाला सुचेना. त्याने बादशहाकडून उत्तर देण्यासाठी आठ दिवसांची मुदत मागून घेतली. बिरबलाला आता चिंता वाटू लागली की, ईश्वर कोठे आहे व कसा आहे, याचे बादशहाला पटेल असे उत्तर काय द्यावे? एक, दोन, तीन.... पाच दिवस झाले तरी योग्य उत्तर मिळेना. बिरबल बैचेन झाला. त्याची बेचैनी त्याच्या मुलीच्या लक्षात आली. तिने वडिलांना बेचैनीचे कारण विचारले. बिरबलने प्रथम टाळाटाळ केली; पण मुलीने फारच हटू केल्यावर त्याने कारण सांगितले. मुलगी म्हणाली, “या प्रश्नाचे उत्तर मी बादशहाला देईन. उद्या मला राजवाड्यात घेऊन चला.” दुसऱ्या दिवशी राजवाड्यात गेल्यावर बिरबलाने बादशहाला सांगितले, “आपल्या प्रश्नाचे उत्तर ही मुलगी देईल.” बादशहाला मोठे नवल वाटले. त्याने मुलीला उत्तर विचारताच मुलगी म्हणाली, “हुजूर, उत्तर देण्यापूर्वी मला थोडे दूध प्यायला द्या.”

मुलीला एका भांड्यात दूध देण्यात आले; पण दूध पिण्याएवजी मुलगी भांड्यात हात घालूनकाहीतरी शोधू लागली. बादशहाने विचारले, “दुधात काय शोधतेस?” “लोणी!” मुलीने उत्तर दिले. त्यावर बादशहा म्हणाला, “बाळ! दुधात असे लोणी कसे मिळेल? त्यासाठी दही लावावे लागेल, त्याचे मंथन करावे लागेल तेव्हा कोठे लोणी मिळेल?” मुलगी म्हणाली, “हुजूर, आपण जे उत्तर दिले तेच उत्तर ईश्वराबाबत आहे. दुधात लोणी आहे, त्याप्रमाणे ईश्वर सर्वत्र आहे. त्याला मिळविण्यासाठी मनात श्रद्धेचे विरजन घालून भक्तीने मंथन केले तरच तो दिसेल.”

हे उत्तर ऐकून बादशहाने मुलीस शाबासकी दिली.

□□ साभार

अशक्य ते शक्य करा

लखनऊ येथील १९ व्या नंशनल बुक फेअर मध्ये केलेलं भाषण -
२७ सप्टेंबर २०१३)

वीसेक वर्षापूर्वी होनोलूलमध्ये घडलेली एक सत्यघटना मी इथे सांगणार आहे. ही घटना मी एहरीडे ग्रेटनेस या स्टीफन कोव्हे लिखित पुस्तकात वाचलेली आहे.

गेरी आणि लिन्डी कुनीशिमा या जोडप्याला दोन मुली होत्या. एकीचं नाव होतं दुडी. ती तेरा वर्षाची होती. तर दुसरीचं नाव होतं जेनिफर. ती नऊ वर्षाची होती. त्यांना एक धाकटा मुलगाही होता, त्याचं नाव होतं स्टीव्हन. तो दीड वर्षाचा झाला तेव्हा गेरीला स्टीव्हनची वर्तणूक वेगळी, विचित्र असल्याचं लक्षात आलं. सीटीस्कॅन केल्यानंतर असं लक्षात आलं की, मेंदूच्या ज्या भागातून शरीराच्या स्नायूना संदेश पाठवण्याचं काम केलं जातं, तो भाग नीट विकसित झालेला नव्हता. मेंदूविकारतज्ज्ञांनी असं निदान

केलं की, स्टीव्हन कधीही चालू किंवा बोलू शकणार नाही. थोडक्यात, तो कायमच अपंग राहील. हे ऐकल्यावर काही दिवस गेरीची अन्नपाण्यावरची वासनाच उडाली. तो अस्वस्थ झाला होता. आपल्या बाबांचं हे दुःख पाहून, दुडीने डॉक्टरांच्या निदानाला आव्हान द्यायचं ठरवलं. डॉक्टर स्टीव्हनबद्दल जे काही सांगत होते, त्यावर ती विश्वास ठेवायला तयार नव्हती. तिचा भाऊ स्टीव्हन इतरांसारखाच नॉर्मल होईस्तोवर आईसोबत त्याच्यासाठी कष्ट करत राहू, त्याच्यावर परिश्रम घेऊ, अशी तिने शपथच घेतली. त्यांनी जेवताना स्टीव्हनसाठी रोज एक परिच्छेद वाचायला सुरुवात केली. ते नंतर सवयीचंच होऊन गेलं. जेनिफर आणि दुडी स्टीव्हनला सारखे प्रश्न विचारायच्या आणि पुस्तकातल्या प्राण्यांच्या किंवा

लोकांच्या चित्राकडे बोट दाखवून त्याला ते काय आहे हे विचारायच्या. कित्येक आठवडे स्टीव्हनकडून काहीच प्रतिसाद येत नव्हता.

तीन महिन्यांनंतर, एका संध्याकाळी, स्टीव्हन गादीवरून उटून बसला. तो पुस्तकांच्या दिशेने जात असल्याचं सगळे जण पाहत होते. स्टीव्हनने एक पुस्तक उचललं आणि तो त्यातली प्राण्यांची चित्रं असलेली पान येईस्तोवर पान उलटत राहिला. त्या रात्री, जेव्हा जेनिफरने त्याला पुस्तक वाचून दाखवायला सुरुवात केली, तेव्हा तो रांगत त्याच पुस्तकाकडे गेला आणि तेच पान त्याने उघडलं. त्यातून असं लक्षात आलं की, स्टीव्हनची स्मरणशक्ती विकसित होत होती आणि ती झपाट्याने सुधारत होती.

स्टीव्हनसमोर टुडी आणि जेनिफर या दोघी बहिणी पियानो वाजवायच्या. एके दिवशी सराव करून झाल्यावर जेनिफरने जेव्हा स्टीव्हनला पियानोच्या जवळच असलेल्या जागेवरून उचलून घेतलं तेव्हा तिच्या असं लक्षात आलं, की तो कसलातरी आवाज काढत होता. खरंतर तो संगीत गुणगुणत होता! स्टीव्हनचे स्नायू शक्तिशाली होण्यासाठी त्याला मसाजही सुरु केला. गेरी, टुडी आणि जेनिफर स्टीव्हनचे ओठ पीनट बटरने बरबटून टाकायचे. त्यामुळे तो ते चाटू लागला आणि त्या सरावातून त्याच्या जिभेचे आणि जबड्याचे स्नायू विकसित होऊ लागले. स्टीव्हन साडेचार वर्षांचा झाला, तरी त्याला एकही शब्द बोलता येत नव्हता. पण तरी तो आह आणि वाह असे आवाज काढू शकायचा. त्याची स्मरणशक्ती कमालीची तल्लख होती. तीनशे तुकड्यांच्या पझलचा अभ्यास करून तो एका बैठकीत ते तुकडे जुळवून दाखवायचा.

खूप नकार पचवल्यानंतर, स्टीव्हनला रॉबर्ट अॅलन मॉन्टेसरीत प्रवेश देण्यात आला. मॉन्टेसरीचे

प्रमुख लुईस बोगार्ट यांना गोष्टी समजून घेण्याची स्टीव्हनची दुर्दम्य इच्छाशक्ती समजून चुकली होती.

एके दिवशी, बोगार्ट एका बाजूला उभं राहून शिक्षक कसे काम करताहेत ते पाहत होते. त्यावेळी एका मुलाची आकड्यांची उजळणी चालू होती. शिक्षकांनी विचारलं, “यानंतरचा आकडा कोणता?” ते मूल स्तब्ध झालं, त्याला काही आठवेना. स्टीव्हन एकदम उद्गारला, “वीस!” बोगार्ट यांचं लक्ष झटक्यात त्या आवाजाकडे गेलं. स्टीव्हन स्पष्टपणे बोलू शकला नव्हता, पण त्याने बरोबर उत्तर दिलं होतं.

बोगार्ट त्या शिक्षकाकडे गेला आणि विचारलं, “स्टीव्हनचा आकड्यांचा अभ्यास घेतलाय का?”

शिक्षक म्हणाले, “नाही. आम्ही त्याचा एक ते दहा आकड्यांचा खूप सराव घेतला. पण त्याला दहाच्यापुढचे आकडे येतात का नाही हे आम्हाला समजलेलं नाही.” या घटनेबद्दल स्टीव्हनच्या आईला बोगार्ट यांनी सांगितलं. त्या म्हणाल्या, “स्टीव्हन काय करू शकतो, याची ही केवळ सुरुवात आहे.”

त्याच्या मोटर स्कील्स अजूनही फारशा चांगल्या नसल्याने जेनिफर, गेरी आणि टुडी यांनी त्याचं अक्षर सुवाच्य होण्यासाठी खूप मेहनत घेतली. “मी ते करू शकेन,” एके दिवशी स्टीव्हनने जेनिफरला खात्रीने सांगितलं, “फक्त मला थोडा वेळ हवाय.” त्यानंतर स्टीव्हनने सातत्याने प्रगती केली आणि १९९० साली त्याला कॅथॉलिक स्कूलमध्ये प्रवेश मिळाला. तो मुख्य प्रवाहात आला होता.

महत्त्वाचा मुद्दा असा की, त्या कुटुंबाने आपल्यातील एका मुलाला बरं करण्यासाठी दाखवलेली सामूहिक दुर्दम्य इच्छाशक्ती स्पृहणीय आहे आणि त्यामुळेच अशक्य गोष्ट शक्य झाली आहे.

कथा

संकटावर मात

ए का शेतात एक शेतकरी शेत नांगरत होता. शेजारच्या जंगलातून एक भला मोठा वाघ आला. वाघ शेतकऱ्याला म्हणाला, “मला भूक लागलीय, तुझ्या दोन बैलांपैकी एक बैल मला खायला दे, नाहीतर मी तुला खाऊन टाकीन.” शेतकरी घाबरला. थरथर कापू लागला. तो हात

जोडत म्हणाला, “वाघदादा, तू जर एक बैल खाल्ला तर मी शेती कशी करणार? त्यापेक्षा मी घरी जाऊन एक रेडा घेऊन येतो.” वाघ म्हणाला, “ठीक आहे.” शेतकऱ्याने घरी जाऊन ही गोष्ट आपल्या पत्नीला सांगितली. त्याची पत्नी खूप हुशार व धाडसी होती. ती म्हणाली, “तुम्ही घाबरु

नका. मी येते तुमच्याबरोबर.”

तिने राक्षसासारखा मुखवटा घातला. हातात तलवार घेतली आणि रेड्चावर बसून ती शेतात आली. शेतात वाघ उभा होता. जाडजूड रेड पाहून वाघ खूश झाला; पण हे काय? या रेड्चावर तर चक्क राक्षस बसलाय! शेतकऱ्याची पत्नी भसाड्या आवाजात शेतकऱ्यावर ओरडत म्हणाली, “काय रे शेतकऱ्या, तू मला आज दोन वाघ खायला घालणार होतास ना? मग इथं तर एकच वाघ आहे. दुसरा कुरं आहे?” हे ऐकताच वाघ घाबरला आणि पळत सुटला. त्याला पळताना एका कोल्ह्याने पाहिले. कोल्हा फार चतुर. त्याने वाघाला थांबवत म्हटले, “थांबा वाघोबा! कशाला पळताय? अहो, तो काही खरा राक्षस नाहीये. शेतकऱ्याची पत्नी आहे ती. चला माझ्याबरोबर.” वाघ कोल्ह्याच्या मागोमाग घाबरत-घाबरत चालू लागला. आता मात्र शेतकरी खूप घाबरला. आता हे दुहेरी संकट आलय. शेतकऱ्याची पत्नी कोल्ह्याकडे पाहत म्हणाली, “अरे लबाड कोल्ह्या, तू तर मला चार वाघ आणून देणार होतास ना? थांब, आधी तुलाच खातो; मग या वाघाला.” एवढे बोलत नाही तोच वाघ पुन्हा पळत सुटला. शेतकऱ्याची पत्नी कोल्ह्याच्या मागे तलवार घेऊन पळू लागली. कोल्हा झाडांच्या गर्दीत अदृश्य झाला. वाघ मात्र तिथेच लपून बसला होता. कोल्हा येताच त्याने त्याच्यावर झडप घालत म्हटले, “विश्वासघातकी, मला फसवायला निघाला होतास काय?” वाघाने कोल्ह्याला खाऊन टाकले. वाघ पुन्हा शेतकऱ्याच्या शेताकडे कधीही फिरकला नाही.

तात्पर्य : कितीही मोठे संकट आले तरी त्याला धाडसाने तोंड द्यावे.

□□□

अंकाची गंमत

$$\begin{aligned}1 \times 8 + 1 &= 9 \\12 \times 8 + 2 &= 98 \\123 \times 8 + 3 &= 987 \\1234 \times 8 + 4 &= 9876 \\12345 \times 8 + 5 &= 98765 \\123456 \times 8 + 6 &= 987654 \\1234567 \times 8 + 7 &= 9876543 \\12345678 \times 8 + 8 &= 98765432 \\123456789 \times 8 + 9 &= 987654321\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}9 \times 9 + 7 &= 88 \\98 \times 9 + 6 &= 888 \\987 \times 9 + 5 &= 8888 \\9876 \times 9 + 4 &= 88888 \\98765 \times 9 + 3 &= 888888 \\987654 \times 9 + 2 &= 8888888 \\9876543 \times 9 + 1 &= 88888888 \\98765432 \times 9 + 0 &= 888888888\end{aligned}$$

गंमत पहा! घड्याळातील समोरासमोरील अंकांची बेरीज ९२ येते.

उदा.

$$\begin{aligned}11 + 1 &= 12 \\10 + 2 &= 12 \\9 + 3 &= 12 \\8 + 4 &= 12 \\7 + 5 &= 12\end{aligned}$$

सामान्य ज्ञान

- १) दिल्लीतील लाल किल्ला या सम्राटाने बांधला.
 अ) शहाजहान ब) जहांगीर क) अकबर ड) हुमायून
- २) भारताचा राष्ट्रीय खेळ कोणता ?
 अ) हॉकी ब) कबड्डी क) खोखो ड) क्रिकेट
- ३) भारतातील सर्वात लांब धरण कोणते ?
 अ) कोयना ब) जायकवाडी क) हिराकूड ड) गंगापूर
- ४) माणसाच्या रक्तात हा घटक आढळतो
 अ) शर्करा ब) हिमोग्लोबीन क) क्षार ड) पेशी
- ५) महाराष्ट्रातील पहिली ई-ग्रामपंचायत कोणत्या गावात आहे ?
 अ) बीड ब) हिंगोली क) सिंधुदुर्ग ड) नंदुरबार
- ६) गोपाळ गणेश आगरकर यांनी सुरु केलेले वृत्तपत्र कोणते ?
 अ) सुधारक ब) केसरी क) मराठा ड) प्रभात
- ७) भारतातील पहिला पर्यटन किल्ला कोणता ?
 अ) राजगड ब) रायगड क) शिवनेरी ड) सिंधुदुर्ग
- ८) पुस्तकांचे गाव अशी ओळख प्राप्त झालेले देशातील पहिले गाव ?
 अ) वाई ब) कोसबाड क) भिलार ड) कराड
- ९) चार युगांपैकी पहिले युग कोणते ?
 अ) त्रेतायुग ब) द्वापारयुग क) कलियुग ड) सतयुग
- १०) विद्यमान राष्ट्रपतींचा कार्यकाळ कधी संपतो ?
 अ) १३ जुलै ब) १७ जुलै क) २४ जुलै ड) ३१ जुलै

उत्तरे इतरत्र

हसती दुनिया

पक्षीजगत

धीट स्वभावाचा मनोली

मु निया या पक्ष्याच्या प्रजातीतील हा पक्षी साधारण चिमणीसारखाच दिसतो. इंग्रजीमध्ये याला **व्हाइट रम्पेड मुनिया** असं म्हटलं जातं. उष्ण आशियाई प्रदेशात म्हणजे भारत, चीन, तैवान आणि सुमात्रा बेटावर हा पक्षी आढळतो. भारतात सर्वत्र हा पक्षी आढळतो. या पक्ष्याच्या रंगानुसार अनेकविध प्रजाती दिसून येतात. तपकिरी, करड्या, काळ्या रंगानुसार त्यांच्यात वैविध्य दिसून येतं. या पक्ष्याला काही ठिकाणी पाळलंही जातं.

साधारणत: ११-१२ सेंटीमीटर लांबीचा हा चिमुकला पक्षी मातकट-तपकिरी रंगात दिसून येतो. याचे पाय व चोच वैशिष्ट्यपूर्ण अशा चंदेरी रंगाचे असतात, तर पोट व पाठीकडील भाग हा शुभ्र पांढऱ्या रंगाचा असतो. या पक्ष्याच्या डोळ्याभोवती काळ्या रंगाची वर्तुळ दिसून येतात. नर व मादी मनोलीमध्ये फारसा फरक दिसून येत नाही.

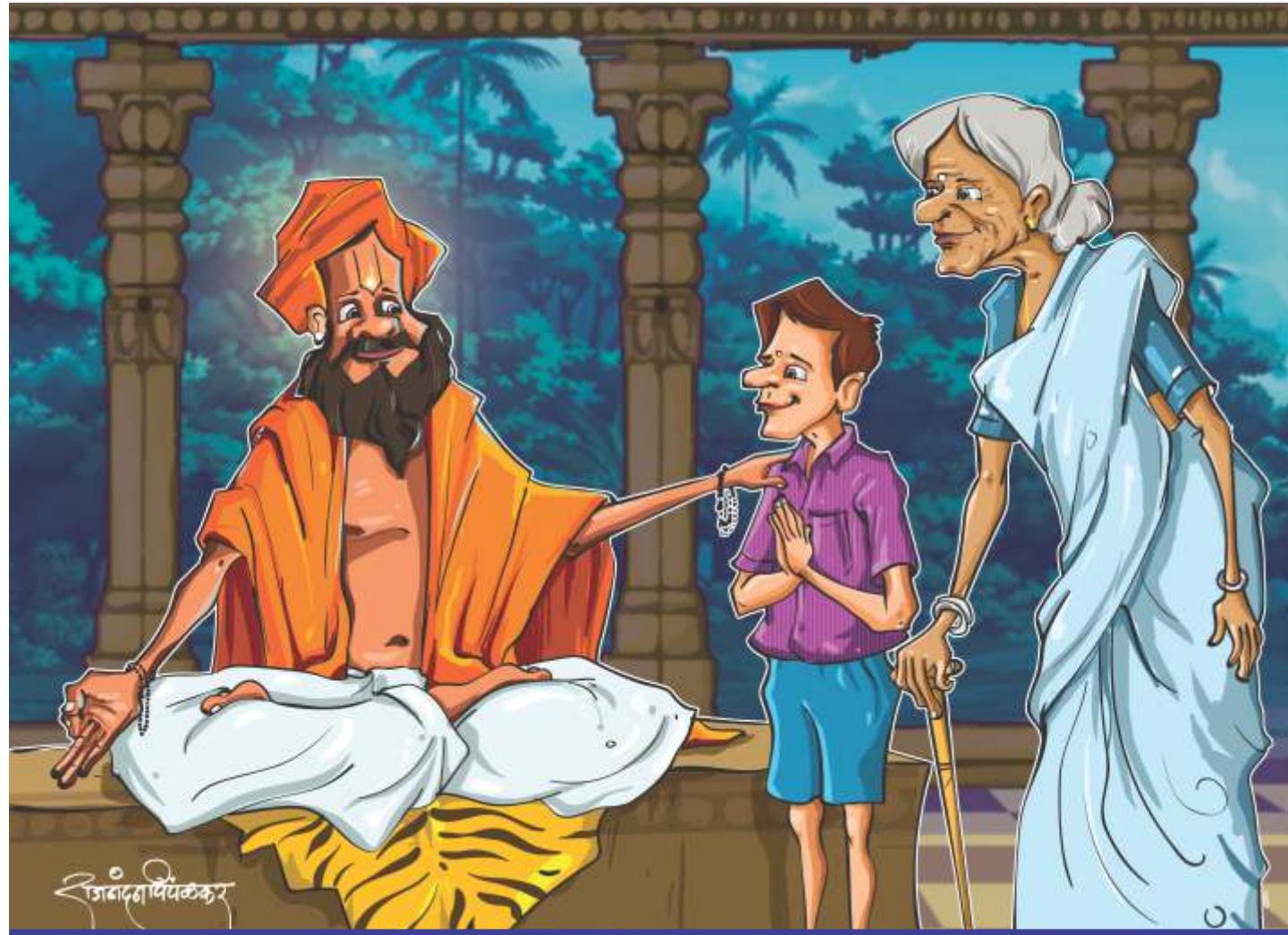
हा मनुष्यवस्तीत रमणारा पक्षी असल्याने शहराजवळच्या वा गावाजवळच्या झाडाङ्घुडपात सहज आढळतो. शेती, गवताळ प्रदेश, जंगल अशा ठिकाणी त्याचं वास्तव्य दिसून येतं. यामुळेच विजेच्या खांबावर वा अंगणात दाणे टिपायला आलेला मनोली हमखास दृष्टीस पडतो. मात्र चिमणीप्रमाणे असलेल्या साधर्म्यमुळे हा लगेच ओळखता येत नाही. फळ, किडे, धान्यं हे याचं मुख्य खाद्य असल्याने शेतीच्या प्रदेशात हा आढळतोच.

हा मनोली पक्षी दुसऱ्या पक्ष्यांबरोबरही सहज राहतो. तसंच या पक्ष्याची जोडी कायमस्वरूपी एकच असते. विणीच्या हंगामात नर व मादी दोघं मिळून घरटं तयार करतात. हिरवं गवत, पानं व काटक्या यांपासून कपाच्या आकाराचं घरटं तयार करतात. बरेचदा घरटं पाण्याजवळ बांधण्याचा या पक्ष्याचा कल असतो. कधीकधी हा मनोली पक्षी चिमणी किंवा बाया या पक्ष्यांनी सोडून दिलेलं घरटंसुध्दा वापरतो.

या घरट्यात मादी एकावेळी तीन ते आठ अंडी घालते. नर व मादी दोघं मिळून पिल्लांचं संगोपन करतात. सध्या या पक्ष्याची संख्या वाढल्याने ही प्रजाती नामशेष होण्याची भीती नाही; परंतु धनधान्याच्या शेतीला या पक्ष्यांचा उपद्रवच होतो.

□ संग्राहक : अंकित जाधव

जुलै २०१७

कथा

खरे धार्मिक

छोटा राजू रोज आजीबरोबर देवळात जाई. आजी त्याला रात्री छान छान गोष्टी सांगे. देवळात अधून-मधून कथा-प्रवचन होत. राजूला त्यातले एवढे कळत नसे; पण प्रवचनातली खादी कथा, खादं उदाहरण तो लक्ष्पूर्वक ऐकत असे. आजी त्याला नेहमी सांगे, की साधुसंत, सज्जन पुरुषांचे नेहमी ऐकावे. त्यांनी केलेल्या उपदेशानुसार जीवन जगावे, म्हणजे आपले जीवन सुखी होते. देवबाप्पा पण आपल्यावर खूश होतो.

राजूच्या बाबांचे किराणा मालाचे दुकान होते.

कधी-कधी तो बाबांबरोबर दुकानात जाई. दुकानात अनेक प्रकारचे लोक येत. गरीब-श्रीमंत, लहान-थोर त्यांचे वागणे-बोलणे तो नेहमी पाहत असे. बाबा कधी-कधी त्यांच्याशी उदधटपणे वागत, रागावत.

एके दिवशी राजू नेहमीप्रमाणे आजीबरोबर संध्याकाळी देवळात गेला. तेथे फार मोठे सिध्दपुरुष प्रवचन देत होते. राजू आजीशेजारी बसून प्रवचन ऐकू लागला. ते आपल्या प्रवचनात म्हणाले, “या जगात सर्व प्राणी-पक्षी-माणसं सारखी आहेत. कोणीही लहान नाही, कोणीही

मोठा नाही. प्रत्येक प्राणी-पक्षी-झाडं-वेली यात एकसमान तत्त्व आहे. त्यांचे रंग-रूप, आकार, स्वभाव वेगवेगळे असले तरी त्या सर्वांमध्ये असणारा आत्मा किंवा प्राण एकच आहे. तोच ईश्वर आहे. सर्वांना चालवणारा, डोलवणारा तोच आहे. त्यामुळे कुणाचाही द्वेष-तिरस्कार करणे म्हणजे ईश्वराचा तिरस्कार करण्यासारखे आहे. आजपासून सर्वांना एकसमान नजरेने पाहा आणि खरे धार्मिक बना.”

राजू मन लावून ऐकत होता. सिद्धपुरुष म्हणतात त्याप्रमाणे सर्वांमध्ये ईश्वर आहे तर मग लोक एकमेकांशी का भांडतात? टाकून बोलतात, फसवतात, अपमान करतात, प्रसंगी हाणामारी करतात? ... जाऊ दे त्यांचं! परंतु आपण मात्र तसे वागायचे नाही. आजी म्हणते त्याप्रमाणे महात्मा म्हणाले तसेच वागायचे. सर्वांना समान दृष्टीने पाहायचे. कुणाशी भांडायचे नाही.

एके दिवशी राजू आपल्या वडिलांसोबत दुकानात बसला होता. दुकानात गिर्हाईकंदेखील नव्हती. वडील म्हणाले, “राजू! मी काही कामासाठी बाहेर जातोय. पाच मिनिटातच परत येतो; तोपर्यंत दुकानाकडे लक्ष दे. कुणी आलं तर त्यांना थांबवून ठेव.”

वडील गेल्यानंतर थोडा वेळ होत नाही तोच एक गाय आली आणि धान्याच्या पोत्यात तोंड घालून धान्य खाऊ लागली. राजूने धावतच जाऊन काठी आणली; परंतु तेवढ्यात त्याला प्रवचनातले ते शब्द आठवले. सर्वांना समान नजरेने पाहायचे. कारण सर्वांमध्ये ईश्वर आहे. हे वाक्य आठवताच त्याने काठी तशीच ठेवून दिली. तेवढ्यात वडील आले. त्यांनी खाडकन राजूच्या थोबाडीत मारत सांगितले, “मूर्खा! लक्ष कुठाय

तुझं. गाईला हाकलता येत नाही?” त्यांनी काठी घेत गाईच्या पाठीवर दोन-चार रट्टे हाणत तिला हाकलून दिले.

राजू खूप दुःखी झाला. त्याच्या मनात आता विचारचक्र सुरु झाले. बाबा म्हणतात त्याप्रमाणे वागायचे की महात्मा म्हणतात तसे? गाईमध्ये ईश्वर आहे म्हणून आपण गाईला हाकलले नाही यात आपली काय चूक? रडत-रडत त्याने आजीला ही गोष्ट सांगितली. आजी म्हणाली, तुझ्या प्रश्नांची सारी उत्तरं उद्या ते महात्माच देतील.

राजूने दुसऱ्या दिवशी आपले प्रश्न सिद्धपुरुषांकडे मांडले. ते ऐकून त्यांना राजूचे मोठे कौतुक वाटले. ते म्हणाले, “बाळ! तुझे बाबा म्हणतात तेही खरं आणि मी म्हणतो तेही खरं” राजूने विचारले, “ते कसं?” “सांगतो, सर्वांमध्ये ईश्वराला पाहणे हा आपला धर्म आहे. त्यामुळे आपल्यामध्ये वैर, द्वेष, मत्सर हे दुरुण येत नाहीत. आपण सर्वांशी आणि सर्व आपल्याशी प्रेमाने वागू लागतात. सारे गुण्यांगोविंदाने राहू लागतात; परंतु त्याचबरोबर आपले स्वतःचे, आपल्या मालमत्तेचे रक्षण करणे हे देखील आपले कर्तव्य आहे. गाईमुळे आपले नुकसान होतेय त्यामुळे तिला हाकलप्यात काहीच चूक नाही; पण निर्दयपणे मारण्याएवजी फक्त काठी उगारली असती तरी चाललं असतं, हे ही तेवढच खरं. जगाचे सर्व व्यवहार सुरक्षीत पार पाडायचे असतील तर नीतिनियमानुसार वागले पाहिजे. दानधर्म, मदत, सहाय्य, अन्नदान जरुर करावे; पण आपले नुकसान होणार नाही हेही पहावे. ज्याच्याकडे भरपूर आहे त्याने एखाद्या गरजवंताला आपल्यातले थोडे अवश्य द्यावे यालाच धर्म म्हणतात आणि अशा लोकांना धार्मिक म्हटले जाते.”

□□□

चित्र काढा आणि रँग भरा

सामान्यज्ञान उत्तरे

- १) ड
- २) अ
- ३) क
- ४) ब
- ५) ब
- ६) अ
- ७) अ
- ८) क
- ९) ड
- १०) क

श

ब्द

की

डे

१५६

ग्ला	स	गो		ज		
	म		ना	रा	य	ण
सा	र्थ	क			ज	
त		म	रा	ठ	वा	डा
	क	ला	म		न	
	रा			दि		स
ग	ड	चि	रो	ली		द्वा
दा		कू		प	श्चि	म

॥ तू ही निखंकार ॥

ना चिंता ही, ना भय ही...

केवल “सद्गुरु माता सविंदर हरदेवजी महाराज” की जय ही....!

सर्वासाठी... सर्वकाही....
एकाच ठिकाणी....

शंकरराव जाधव
मुखी, वाई टालुका

लग्न बरत्याची
खास सोय !

अविनाश शंकरराव जाधव
प्रचारक, सातारा झोन

मनपंसत साड्या | सुटींग-शर्टींग | ड्रेस मटेरियल
चिल्ड्रन्स वेअर | मेन्स् वेअर | होजिअरी विभाग | मॉचिंग सेंटर

सद्गुरु की निगाहे करम एक अगर पड जाये,
मुक्कदर फिरसे लिखने को खुदा मजबूर हो जाये...

१९९, हरिहरेश्वर प्रतिक, आय.डी.बी.आय.बैंक शेजारी, ब्राह्मणशाही, वाई (जि.सातारा)

फोन नं. : 9766727262

RNI No. MAH/MAR/2004/15105
Postal Regd. No. MCE/78/2016-2018
WPP Licence No. MR/TECH/WPP-164/East/2017
Publishing date on 1st of every month
Posted at Mumbai Patrika Channel Sorting Office,
Mumbai-400001 on dated 1st of every month

जनार्दन एच. पाटील
इोनल प्रमुख-नाशिक क्षेत्र

॥ एक तू ही निरंकार ॥

कार्यालय : (०२५०) २५२७३२० / २५२७७४६

वेबसाईट : www.vijayaengineeringworks.com

ई-मेल : rajindustries2010@yahoo.in

janardanpatil6500@gmail.com

मे. विजया इंजिनिअरिंग वर्क्स

मॅन्यु : स्पेशलिस्ट प्लास्टिक इंजेक्शन मोल्ड
(घेर ओरम टाईप डाईज)

मे. राज इंडस्ट्रीज

मॅन्यु : फार्मास्युटिकल्स कॅप्स (कोलॅप्सीबल आणि लॅमी ट्युब)
आणि पेस्टीसाईड पॅकेजिंग

दागाजी कृषक उद्योगशाल कं.

बन रुम किचन, दूरुम किचन फ्लॅट आणि दुकानाचे
गाळे तसेच इंडस्ट्रीयल गाळे उपलब्ध

गाळा नं. १, ४, ६-८ महावीर इंडस्ट्रीयल इस्टेट, नारोंगी फाटा,
विरार (पूर्व), ता. वसई, जिल्हा - ठाणे. पिन ४०१३०३. (महाराष्ट्र)

धन निरंकार !

जनार्दन हा. पाटील
राकेश ज. पाटील